

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ NGOZI ACHARA

Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΕ ΜΙΚΡΟ-ΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΙΓΗΡΙΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΠΑΛΑΣΚΑΣ
Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής: ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΠΑΚΟΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΕΠΠΑΣ

ΑΘΗΝΑ 2000

Στην μνήμη του πατέρα μου,
Κον. Emmanuel Achara

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
Πρόλογος.....	7

ΜΕΡΟΣ Ι

Εισαγωγή:Βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής	11
Κεφάλαιο 1: Η Ιστορία της πολιτικής της παροχής Ευρωπαϊκής Ένωσης αναπτυξιακής βοήθειας προς τις Αφρικανικές χώρες...	21
• Εισαγωγή.....	21
1.1 Λομέ I.....	21
1.2 Λομέ II.....	24
1.3 Λομέ III.....	26
1.4 Λομέ IV.....	27
1.5 Αναθεώρηση της Λομέ IV.....	30
1.6 Περιλήψη.....	32
Κεφάλαιο 2: Πρόσφατη χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγραμμάτων ανάπτυξης σε διάφορους τομείς των Αφρικανικών Οικονομιών.....	34
• Εισαγωγή.....	34
2.1 Έργα σε διαφορετικούς τομείς των Αφρικανικών Χωρών.....	41
2.2 Ανάλυση της δράσης της ΕΤΕ στην Αφρική.....	45
Κεφάλαιο 3: Εκτίμηση και Εφαρμογή των Αναπτυξιακών προγραμμάτων.....	49
• Εισαγωγή.....	49
3.1 Οι Επιδράσεις της Κοινωνικής Βοήθειας.....	49
3.2 Περίληψη της εφαρμογής της βοήθειας για τις συμβάσεις της Λομέ.....	51
3.3 Συμπεράσματα.....	55

ΜΕΡΟΣ II

Κεφάλαιο 4: Μια κριτική αξιολόγηση των χρηματοδοτούμενων έργων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις στην Νιγηρία.....	57
--	----

• Εισαγωγή.....	57
4.1 Η Συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Νιγηρία.....	63
4.2 Η Ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.....	67
4.3 Ενίσχυση Μικρο-Μεσάίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ).....	70
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα.....	75
Βιβλιογραφία	80

ΑΝΑΓΝΩΡΗΣΕΙΣ

Η βαθύτατη μου ευγνωμοσύνη ανήκει στον επιβλέπων Καθηγητή μου τον

ΑΝΑΓΝΩΡΗΣΕΙΣ

Η βαθύτατη μου ευγνωμοσύνη ανήκει στον επιβλέπων Καθηγητή μου τον Καθηγητή. Θεοδόσιο Παλάσκα ο οποίος αν και έχει μεγάλο φορτίο έργου δέχτηκε να με εποπτεύει στην διπλωματική εργασία. Με βοηθούσε πολύ να υλοποιήσω το έργο αυτό δίνοντας μου ανεκτίμητη βαθειά γνώση στην ανάπτυξη της με την καλύτερη επιστημονική σκέψη.

Ευχαριστώ πολύ τον Καθηγητή Θεοφανή Πάκο για την ευγενική πρόταση και διαβεβαίωση να με προμηθεύει με τις χρησιμες ύλες για την εργασία αυτή.

Επίσης, ευχαριστώ τον Καθηγητή Παναγιώτη Ρέππα, ο οποίος, ως Πρόεδρος του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης (Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα) με βοήθησε έτσι ώστε να μην ανασταλούν οι σπουδές μου λόγω οικονομικού περιορισμού.

Δεν θα παραλείψω να αναγνωρίζω τον σύμβουλο, φίλο και εργοδοτή μου, τον Κον. Emeka Okala, ο οποίος επίσης πτυχιούχος του ίδιου προγράμματος με ενθαρρύνει να συνεχίζω τις σπουδές μου μέχρι το μεταπτυχιακό επίπεδο. Δεν σταμάτησε εκεί αλλά συνέχιζε να με βοηθάει και ηθικά και οικονομικά.

Η θερμή ευγνωμοσύνη μου παεί στα μέλη της οικογένειας μου; Μητέρα, Moma, Nena, Keke και Uche που με ενθάρρυναν να τελειώσω το πρόγραμμα σπουδών όταν πέθανε ο πατέρας μας.

Δεν θα ξεχάσω τους δυο καλύτερους μου φίλους και συναδέλφους στο πανεπιστήμιο, την Νάνσυ Δρακοπούλου και τον Γεώργιο Κοζυράκη που με ενθάρρυναν και με βοηθούσαν στην εργασία και στην μετάφραση έτσι ώστε να ολοκληρώσω την εργασία αυτή.

Σας ευχαριστώ θερμά και όλους τους άλλους που είστε μια ευλογία σε μένα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η κατάσταση που επικρατεί στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα σήμερα είναι τέτοιο όπου μια οικονομία δεν διαμορφώνεται ή κατευθύνεται τόσο πολύ από την παραγωγή και εμπόριο όπως ήταν η περίπτωση πριν από μερικά χρόνια αλλά μια οικονομία προσδιορίζεται πλέον από την χρηματική ροή.

Η σχέση μεταξύ Ευρωπαϊκών χώρων και Αφρικανικών χώρων (μέσω ΑΚΕ, τα κράτη της Αφρικής, Καραβαϊκής και Ειρηνικού) εστιάζονταν γύρω στο εμπόριο αλλά η Ευρωπαϊκή Ένωση όπως οι άλλες Δυτικές χώρες υιοθέτησαν πολιτική υποθετικότητα ως αρχή συστήματος βοήθειας το 1989. Αυτό σημαίνει ότι η έμφαση βασίζεται στο πόσο συντελεστική είναι μια οικονομία σε όρους ανοικτωσύνης και ανταγωνιστικότητας και το πιο σημαντικό είναι η σταθερότητα της πολιτικής ατμόσφαιρας. Τα προγράμματα της Ε.Ε. έχουν πάρει μια πολιτική μορφή.

Αυτά τα γεγονότα οδήγησαν στην υποβολή του προγράμματος διαρθρωτικής εφαρμογής στις οικονομίες ως προϋπόθεση για την χορήγηση βοήθειας. Ο Adrian Leftwich σώστα επισήμανε ότι το πρόγραμμα του διαρθρωτικής εφαρμογής είναι «ένα πακετο των μετρων το οποίο η ΔΝΤ, την Παγκόσμιο Τράπεζα και αλλούς Διεθνούς δωρητές βοήθειας επείσαν τις ανατυσσομένες χώρες να υιοθετήσουν κατά την διάρκεια του 1980 σε ανταλλάγμα για νέα δανεια.»

Ο σκοπός του προγράμματος ήταν να λύσει τα προβλήματα της αναπτυξιακής στασιμότητας για την προώθηση ανοικτών και φιλελεύθερων οικονομιών της αγοράς που επιβλέπονται ελάχιστα από το κράτος. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των προγραμμάτων Διαρθρωτικής Προσαρμογής ήταν οι υποχρεωτικές ιδιωτικοποιήσεις. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, [C. Bayliss, (1995)], τετρακόσιες περίπου τράπεζες ιδιωτικοποιήθηκαν στην Αφρική το 1980. Αυτές περίπου περιελάμβαναν

τα δημόσια μέσα μεταφοράς όπως τις τηλεπικοινωνίες, τις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας, τους σιδηροδρομικούς σταθμούς και τους πιστωτικούς οργανισμούς.

Αν και οι εθνικές χρηματιστηριακές αγορές είναι ακόμα υπανάπτυκτες και βρίσκονται στη διαδικασία μετασχηματισμού αυτές οι πολιτικές ιδιωτικοποιήσεων επιβεβαιώνουν ότι οι ξένοι επενδυτές κατέχουν ένα μεγάλο μερίδιο. Οι επιπτώσεις του προγράμματος στις περισσότερες από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες δεν έχουν επιτύχει.

Στο διάστημα της παραμονής μου στην Ελλάδα και κατά τη διάρκεια της επαφής μου με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας δεν συνάντησα κάποιο άρθρο σχετικό με τις σχέσεις μεταξύ της Νιγηρίας και της Ελλάδας. Είμαι πεπεισμένη ότι και οι δύο χώρες μπορούν να κερδίσουν μεταξύ άλλων πολλά σε όρους εμπορίου, αναπτυξιακά έργα, θέματα πολιτισμού και κοινωνικών σχέσεων.

Με βάση τα προαναφερθέντα, το μεγαλύτερο μέρος των πανεπιστημιακών μου εργασιών επικεντρώνονται στις Ελληνο – Νιγηριανές σχέσεις σε πολλαπλούς τομείς όπως για παράδειγμα στο εμπόριο και στην παροχή βοήθειας.

Δεν αποτελεί αμφιβολία ότι όταν έπρεπε να διαλέξω το θέμα της Διπλωματικής μου εργασίας κατέληξα στη μελέτη των σχέσεων μεταξύ των Αφρικανικών και των Ευρωπαϊκών Συμφερόντων.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Το Πρώτο Μέρος σχετίζεται με την ιστορία των σχέσεων μεταξύ των αποικιοκρατών και των κατακτημένων εδαφών το οποίο οδήγησε στη Σύμβαση της Yaounde η οποία ονομάζεται τώρα Σύμβαση της Λομέ. Παρατίθεται ένα διάγραμμα των τεσσάρων Συμβάσεων Λομέ σύμφωνα με την επιτυχή ή μη επιτυχή κατάληξή τους.

Το Δεύτερο Μέρος της παρούσας εργασίας εστιάζεται στη Νιγηρία. Ακούγεται ειρωνικό αλλά κατά τη διάρκεια της απομόνωσης της χώρας από την Διεθνή κοινότητα το 1995 (μετά από τον απάνθρωπο απαγχονισμό του Saro Wiwa, ενός περιβαλλοντολόγου και άλλων οκτώ ατόμων και παρά την παράκληση για την απόδοση χάρητος από τη Δύση), όλες οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες μεταξύ της Νιγηρίας και της Δύσης διεκόπηκαν. Τα σχετικά έγγραφα που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν στην εργασία θεωρούνται ανεπίκαιρα. Η εργασία κατέληξε σε ένα σημείο στασιμότητας.

Όμως, με την εγκαθίδρυση μιας Δημοκρατικής Κυβέρνησης στη Νιγηρία τον Μάιο του 1999 και ενός νέου σωματείου «Ελληνο – Νιγηριανού Εμπορικού και τεχνολογικού Επιμελητηρίου αναμένεται να γίνουν πολλά ακόμη. Μια ομάδα των αντιπροσώπων του επιμελητηρίου μαζί με μεγάλες Ελληνικές επωνομαζόμενες εταιρείες επισκέφτηκαν τη Νιγηρία τον Ιούλιο του 1999 με στόχο τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των δύο κρατών. Ελπίζοντας ότι η Ελλάδα εκμεταλλευόμενη πλήρως τη θέση της ως μια φιλική χώρα να γίνει ο μεγαλύτερος οικονομικός συνεργάτης της Νιγηρίας. Μια αυταπάτη; Όχι καθόλου.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Η εξωτερική βοήθεια μπορεί να οριστεί ως η «Διεθνής Μεταφορά» με προνομιακούς όρους, χωρίς να τηρούνται οι όροι της αγοράς και με απώτερο σκοπό την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Κάθε εξωτερική βοήθεια αποτελεί προνόμιο για τη χώρα στην οποία προορίζεται και παίρνει είτε τη μορφή δανείων με προνομιακούς όρους είτε τη μορφή της καθαρής επιχορήγησης.

Η βασικός φορέας της εξωτερικής βοήθειας προέρχεται κατά κύριο λόγο από τα αναπτυγμένα κράτη και κατευθύνεται σε ένα επιλεγμένο αριθμό φτωχότερων χωρών. Είναι κοινός τόπος ότι σχεδόν κάθε είδος εξωτερικής βοήθειας έχει ως στόχο την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Όμως, μπορεί να υπάρχει και εξωτερική βοήθεια η οποία να αφορά στην αποστολή επείγουσας βοήθειας, όπως για παράδειγμα φαγητού, ρουχισμού, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης για τα θύματα των φυσικών καταστροφών, των πολέμων και της πείνας. Αυτές οι μεταφορές ή παροχές «βοήθειας» είτε δίνονται με την μορφή επιχορηγήσεων, οι οποίες δεν χρειάζεται να επιστραφούν, είτε με την μορφή δανείων με ευνοϊκούς

όρους (χαμηλά επιτόκια, μεγάλη περίοδο χάριτος και αποπληρωμής του δανείου).

Επίσης, η εξωτερική αυτή βοήθεια που ορίζεται ως η διεθνής οικονομική μεταφορά πόρων μπορεί να βελτιώσει την συνολική παραγωγικότητα των φτωχών χωρών και επιπλέον πρέπει να στοχεύει στην μείωση των μεγάλων εισοδηματικών ανισοτήτων που υπάρχουν εντός της κάθε χώρας¹.

Η εξωτερική βοήθεια συνήθως λαμβάνει την μορφή της εξωτερικής ιδιωτικής επένδυσης, των διμερών δανείων και των επιχορηγήσεων, της παροχής τεχνικής βοήθειας, κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, τροφίμων, στρατιωτικού εξοπλισμού καθώς επίσης και βοήθεια διαφόρων τύπων που κατευθύνεται μέσω των Διεθνών Οργανισμών στα αναπτυσσόμενα κράτη, δηλαδή τα ακόλουθα: (United Nations, World Bank, International Finance Corporation και International Development Association).

Δυστυχώς, όμως, κάθε είδος παροχών που προέρχεται από το εξωτερικό δεν αποτελεί απαραίτητα βοήθεια με την αυστηρή έννοια του όρου. Στην παρούσα εργασία, ο κύριος στόχος μας εστιάζεται στις κατηγορίες της βοήθειας που προωθούν την οικονομική ανάπτυξη. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο στρατιωτικός εξοπλισμός δεν αποτελεί βοήθεια με την καθαρή σημασία της έννοιας. Αν και μπορούμε να ισχυριστούμε βέβαια, ότι σε αυτή την περίπτωση προωθείται η ασφάλεια και η σταθερότητα που είναι απαραίτητες για την ύπαρξη ενός καλού επενδυτικού κλίματος, δυστυχώς όμως, μέχρι πρόσφατα, σε πολλές από τις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες (LDCs), ο στρατιωτικός εξοπλισμός έχει προσφέρει στην στήριξη των στρατιωτικών καθεστώτων.

Ωστόσο, πολλές πραγματικά φτωχές χώρες και άπορα έθνη δεν λαμβάνουν παρά μέρος από την ετήσια προσφερόμενη βοήθεια. Το

¹ A. P. Thirwall, «Growth and Development with reference to Developing economies»,

γεγονός αυτό ήλθε στο φως από διάφορες έρευνες του ΟΗΕ οι οποίες δημοσιεύτηκαν στο Human Development Report του 1993 και αφορούσαν τους παραλήπτες της ξένης βοήθειας.² Κατά συνέπεια, αντιλαμβάνεται κανείς ότι τα προγράμματα που αφορούν στην εξωτερική βοήθεια απέτυχαν να φθάσουν στο 20% των πιο φτωχών εισοδηματικών ομάδων, διότι τα προγράμματα αυτά ήταν φτιαγμένα για εκείνους που είχαν ήδη κάποια οικονομική ευχέρεια - περιουσιακό στοιχείο, όπως οι μικροί αγρότες σε αντίθεση με τους ακτήμονες και τους ανειδίκευτους εργάτες.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι χώρες που λαμβάνουν την εξωτερική βοήθεια πρέπει να έχουν ένα επίπεδο απορροφητικότητας για οποιονδήποτε τύπο βοήθειας τους δίνεται, ειδάλλως η πιθανότητα της οικονομικής ανάπτυξης είναι χαμηλή. Ένα παράδειγμα αποτελεί η αγροτική βοήθεια όπου εισάγονται οι νέες τεχνολογίες στο πλαίσιο της εφαρμογής της Πράσινης Επανάστασης.

Αυτό το σύστημα δεν μπορεί να διαχυθεί διότι οι χώρες-παραλήπτες της βοήθειας στερούνται της εκπαίδευσης των απαραίτητων τεχνολογικών στελεχών τα οποία θα πρέπει να συνεργάζονται με τους αγρότες και να υπερνικήσουν τις διάφορες δυσκολίες προκειμένου να μειώσουν το κενό μεταξύ της τεχνολογίας και γνώσης και των ατόμων που θα χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία.

Η διμερής βοήθεια είναι, για παράδειγμα, το πρόγραμμα των Ηνωμένων Πολιτειών, των χωρών της Δυτικής Ευρώπης, της Ιαπωνίας κ.α., τα οποία αφορούν την από έθνος σε έθνος ξένη βοήθεια. Οι ΗΠΑ ήταν ο μεγαλύτερος προμηθευτής από την Επίσημη Αναπτυξιακή Βοήθεια (ODA) και ακολουθούν η Γαλλία, η Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία και η Πορτογαλία το 1972 (OECD (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), Review of the total net flow of financial resources and

Second Edition, 1982.

² Cypher, James M. and Dietz, James I., The Process of Economic Development, Routledge 1997, first edition, page 584.

net official development assistance from DAC countries, 1973).

Αυτοί προσέφεραν πραγματική αναπτυξιακή βοήθεια κοντά ή πάνω από το στόχο του 0,7% του εθνικού τους εισοδήματος. Όμως τα πράγματα έχουν αλλάξει από τότε και η Ενωμένη Ευρώπη προσφέρει σχεδόν 50% της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας (ODA) από τις χώρες της Επιτροπής Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC). (βλ. Πίνακα 2.2).

Η Πολύεδρη βοήθεια είναι η εθνική συμμετοχή σε διεθνής οργανισμούς. Παγκόσμιες και περιφερειακές τράπεζες και κάποιες Διευθύνσεις του ΟΗΕ είναι μερικά παραδείγματα των πολυεδρικών δραστηριοτήτων.

Οι ροές κεφαλαίων μπορεί να προέρχονται από ιδιωτικές ή δημόσιες - επίσημες πηγές.

Οι ιδιωτικές ροές είναι άμεσες επενδύσεις χαρτοφυλακίου και προμήθειες εξαγωγικής πίστωσης. Η οικονομολόγος και πρώην υπάλληλος του αρμόδιου οργανισμού των ΗΠΑ για την προώθηση της διεθνούς ανάπτυξης, Judith Tandle, στην μελέτη της "Inside foreign Aid" παρατηρεί ότι η ξένη βοήθεια περιέχει επίσης στοιχεία ενός σχεδίου προώθησης εξαγωγών, αφού αυξάνει τις εισαγωγές των χωρών δωρητών³.

Οι επίσημες ροές είναι επιχορηγήσεις (συμπεριλαμβανομένου της τεχνικής βοήθειας): πρόκειται δηλαδή για δάνεια με προνομιακούς όρους, συνεισφορές σε είδη, πιστώσεις προμηθευτών και πληρωμές αποζημιώσεων. Προκειμένου μια βοήθεια να θεωρηθεί ως Επίσημη Αναπτυξιακή Βοήθεια (ODA), το ποσοστό της επιχορήγησης της συνολικής βοήθειας πρέπει να είναι τουλάχιστο 25%.

“Το όφελος της βοήθειας είναι η διαφορά μεταξύ της κανονικής αξίας της βοήθειας και των αποπληρωμών μειωμένων από το επίπεδο επιτοκίου

³ Judith Tandle, Inside Foreign Aid, John Hopkins University Press, Baltimore, 1995.

στο οποίο η χώρα θα αναγκαζόταν να δανειστεί στην κεφαλαιαγορά⁴. Έτσι, σε αυτή την περίπτωση, το όφελος της βοήθειας μετριέται όπως και στην ανάλυση κόστους-οφέλους.

ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Το μεγαλύτερο ποσοστό της εξωτερικής βοήθειας είναι δεσμευμένο που σημαίνει ότι ένα μέρος των κεφαλαίων που δίνεται από το εξωτερικό πρέπει να χρησιμοποιηθεί για το κράτος χορηγό. Πολλές φορές όμως, αυτό οδηγεί στην ύπαρξη περισσότερων έργων έντασης κεφαλαίου - από ότι χρειάζεται. Σε μερικές περιπτώσεις, το εμπορικό επιτόκιο μετακινεί την εστία από τις πωλήσεις προϊόντων στην διατήρηση τιμών και παραγωγής.

Το κράτος χορηγός μπορεί να μεταφέρει υπερβάλλοντα αγροτικά αγαθά από την εγχώρια και διεθνή αγορά ως βοήθεια με τη μορφή τροφίμων σε μη - αγοραία πορεία και έτσι βοηθώντας στην συγκράτηση της υψηλής τιμής αγοράς. Όμως, αυτό δεν συντελεί στην ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής αφού η τοπική ζήτηση μειώνεται⁵.

Οι εισαγωγές που προέρχονται από το κράτος δωρητή και που προορίζονται για τα πλοία του εξασφαλίζεται από τους εγγυητές του και με αυτό τον τρόπο η συνεχής στήριξη όλων αυτών των μερών εξασφαλίζεται. Μελέτες επαρκείς που αφορούν σε αυτό τον σκοπό εκπονούνται από διάφορες εταιρίες οι έδρες των οποίων βρίσκονται στη χώρα προέλευσης των χρημάτων.

Τα αποτελέσματα της δεσμευμένης βοήθειας παίρνουν δύο μορφές:

- Υπάρχουν σχέδια που δίνουν έμφαση στις εισαγωγές από ότι στην εκμετάλλευση των εγχώριων παραγόντων. Κατά συνέπεια οι εισαγωγές παίρνουν περισσότερο τη μορφή της υποκατάστασης κεφαλαίου παρά της

⁴ A.P. Thirwall, *Growth and Development with special reference to developing economies*, Second Edition, 1982.

⁵ Cypher James M. and Dietz James L., *The Process of Economic Development*, Routledge

εργασίας και έτσι τα σχέδια τα επενδυτικά που χρηματοδοτούνται με τη μορφή δεσμευμένης βοήθειας είναι έντασης κεφαλαίου. Επίσης, παρατηρείται ότι τα επενδυτικά σχέδια μιας χώρας σχετίζονται με τη συνεχή ζήτηση τεχνικής βοήθειας

προκειμένου να επιτευχθεί η επιτυχή χρήση του εισαγόμενου εξοπλισμού.

• Η δεσμευμένη βοήθεια που προέρχεται από ένα κράτος χορηγό μπορεί να είναι λιγότερο δεσμευμένη αν οι τιμές που επικρατούν στη χώρα αυτή είναι υψηλότερες από οπουδήποτε. Για παράδειγμα, αν τα Ελληνικά τσιμέντα κοστίζουν 20% περισσότερο από οποιαδήποτε Ευρωπαϊκή χώρα, τότε η βοήθεια η δεσμευμένη που προέρχεται από την Ελλάδα στην βιομηχανία τσιμέντων είναι 20% χαμηλότερη από ότι θα ήταν αν δεν υπήρχαν περιορισμοί. Αν η τιμή ενός προϊόντος κάτω από δεσμευμένη βοήθεια είναι υψηλότερη από την διεθνή τιμή αγοράς το επιτόκιο αποπληρωμής αυξάνεται επίσης. Αν υπάρξει έξοδος από τη διεθνή αγορά τότε δεν υπάρχει κανένα δεσμευτικό στοιχείο και τα μη δεσμευμένα δάνεια στην ανοιχτή αγορά τιμών αποτελούν την καλύτερη λύση.

Συμπερασματικά, η δεσμευμένη βοήθεια συνεπάγεται μια σχέση μεταξύ ενός υγιούς και ευημερούς δωρητή και ενός αδύναμου δανειζομένου που έχει ανάγκη τη βοήθεια. Για να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη, μια δέσμευση μισού χρόνου είναι απαραίτητη, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις τα περισσότερα προγράμματα δεσμευμένης βοήθειας υπόσχονται βοήθεια ενός ή περισσότερων χρόνων, πράγμα που δυσκολεύει τη θέση του κράτους που λαμβάνει την ενίσχυση.

Τα καλύτερα σχέδια συχνά παραβλέπονται ή τυγχάνουν υποτίμησης λόγω ιδεολογικών απόψεων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί όταν το κράτος δωρητής δίνει έμφαση στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα ενώ το κράτος δανειζόμενος βρίσκει

εξαιρετικά δύσκολη την επίτευξη του παραπάνω στόχου.

Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ⁶

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατέχει σε παγκόσμιο επίπεδο την Πέμπτη θέση του χορηγού οικονομικής βοήθειας στη δεκαετία του 1990 ενώ το 1995 παρείχε \$7,1 δισεκατομμύρια δολάρια ή ποσοστό 10,5% επί του συνόλου της οικονομικής βοήθειας που προέρχεται από τις χώρες του ΟΟΣΑ. Αυτό αντανakλά την αύξηση της παροχής οικονομικής βοήθειας από την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Ειδικότερα, το 1995, η βοήθεια που προερχόταν από τη πλευρά των κρατών - μελών έφτανε περίπου πάνω από το μισό της αντίστοιχης παγκόσμιας οικονομικής βοήθειας.

Από το 1970 και μετά υπήρξε σημαντική αλλαγή στη φύση της παροχής Ευρωπαϊκής οικονομικής βοήθειας. Σήμερα, η Ευρωπαϊκή οικονομική βοήθεια στις χώρες της Sub - Saharan Africa φτάνει στα \$2,6 δισεκατομμύρια δολάρια. Όμως, η Sub - Saharan Africa έζησε μια σημαντική μείωση της βοήθειας της Ευρωπαϊκής το διάστημα μεταξύ του 1994 - 1995 που έφτανε σε ποσοστό 40% ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 1970 έφτανε το 70% και 60% μια δεκαετία αργότερα. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την αύξηση του ποσοστού των χορηγών που προέρχονται από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη καθώς και των νέων ανεξάρτητων κρατών (New Independent States, NIS), στις αρχές του

⁶ Aidan Cox and Antonique Koning, Understanding European Community Aid, Aid Policies, management and distribution explained, Copy right Overseas Development Institute, 1997.

1990.

Η περιφερειακή διάρθρωση της φύσης της Ευρωπαϊκής βοήθειας έχει αλλάξει σημαντικά γεγονός που δείχνει σε μεγάλο βαθμό τη σημασία της παρεχομένης αυτής βοήθειας προς τις φτωχές χώρες. Στα 1970, οι χώρες που ελάμβαναν βοήθεια ήταν η Ινδία και το Μπαγκλαντές (κυρίως λήπτες φαγητού), η Αφρική και οι Γαλλόφωνες χώρες καθώς και όλες οι Γαλλικές και Βελγικές αποικίες. Αυτή η τάση της αλλαγής που παρατηρήθηκε σε σχέση με τις χώρες λήπτες συνδέεται άμεσα με την περίοδο του ψυχρού πολέμου, τις δημοκρατικές εκλογές που έλαβαν χώρα στη Νότιο Αφρική καθώς επίσης και τα πρώτα βήματα για την επίτευξη ειρήνης στη Μέση Ανατολή και τις ταραχές στην πρώην Γιουγκοσλαβία, τη Ρουάντα και τη Burundi.

Οι κύριες πηγές της Ευρωπαϊκής βοήθειας ήταν την περίοδο 1986 - 1996 ο προϋπολογισμός της Κοινότητας και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (European Development Fund) το οποίο παρείχε ποσοστό βοήθειας που αντιστοιχούσε στο 37%. Ένα 6% της βοήθειας προερχόταν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ). Υπήρξε σημαντική μείωση του ποσοστού που παρείχε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Βοήθειας από το 52% που ήταν μεταξύ του 1986 - 89 στο 30% το 1990 ενώ ο προϋπολογισμός του αυξήθηκε από το 40% στο 64%. Αυτή η αλλαγή υπήρξε κυρίως λόγω και της παροχής βοήθειας στις πρώην Γιουγκοσλαβικές Δημοκρατίες (πρόγραμμα PHARE και TESIS) το 1990. Η συμμετοχή επίσης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων μειώθηκε από το 8% στο 6%.

Η καθαρή οικονομική βοήθεια που προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζεται ως επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια (ODA). Μεταξύ του 1986 και του 1995 5 δισεκατομμύρια ECU από τα 51 δισεκατομμύρια ECU της Ευρωπαϊκής βοήθειας δόθηκε με δεσμευτικά δάνεια. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών προήλθε από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Βοήθειας και από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το 90% της Κοινοτικής Βοήθειας δόθηκε με τη μορφή

δεσμεύσεων.

Όπως ήδη ειπώθηκε και παραπάνω η Ευρωπαϊκή Οικονομική Βοήθεια ελέγχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ⁷

Μέχρι αυτό το σημείο δεν υπάρχει σαφής ένδειξη του πως διαμορφώνονται ή κατηγοριοποιούνται οι διάφορες μορφές Ευρωπαϊκής βοήθειας με εξαίρεση αυτή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Βοήθειας (European Development Fund).

Με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία μπορούμε να προβούμε σε μια πρώτη προσπάθεια διάκρισης των διαφόρων μορφών της οικονομικής βοήθειας που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με τη βοήθεια του πέμπτου προγράμματος βοήθειας χρησιμοποιούνται πέντε κατηγορίες βοήθειας οι οποίες υποδιαιρούνται σε έξι τομείς:

- 1) Πρόγραμμα Βοήθειας
- 2) Παροχή Σίτισης
- 3) Ανθρωπιστική Βοήθεια
- 4) Βοήθεια σε μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς

⁷ Aidan Cox and Antonique Koning, Understanding European Community Aid, Aid Policies, management and distribution explained, Copyright Overseas Development

5) Σχέδιο Βοήθειας

- Φυσικοί παραγωγικοί κλάδοι, όπως (γεωργία, δάση, ιχθυοκαλλιέργεια).
- Άλλοι παραγωγικοί κλάδοι (βιομηχανία, ορυχεία και κατασκευές, εμπόριο, τουρισμός, προώθηση επενδύσεων).
- Οικονομική διάρθρωση και υπηρεσίες (μεταφορές και επικοινωνίες, ενέργεια, τραπεζικός τομέας και επιχειρήσεις).
- Κοινωνική διάρθρωση και υπηρεσίες (εκπαίδευση, υγεία, πληθυσμός, νερό και άλλα)
- Κρατική και στρατιωτική κοινωνία
- Περιβάλλον, έμφαση στη θέση της γυναίκας, αγροτική ανάπτυξη

6) un - allocable

Σε επόμενο στάδιο της εργασίας θα παραθέσουμε κατηγορίες παροχής βοήθειας από τις αναπτυγμένες στις αναπτυσσόμενες χώρες και αν υπήρξε πρόοδος των τελευταίων λόγω της παροχής οικονομικών ενισχύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ευρωπαϊκό ενδιαφέρον για τις Αφρικανικές χώρες έχει τις ρίζες του κοντά στην περίοδο της αποικιοκρατίας. Αν και η σύνδεση της Ευρώπης με την Αφρική άρχισε περίπου στα 1957- 58, οι σχέσεις των κρατών μελών της εντοπίζονται ένα αιώνα πριν.

Η ενότητα μεταξύ των Αφρικανικών χωρών ήταν έντονη και υπήρχε πριν την ύπαρξη της πρώτης ομάδας χωρών της ΑΚΕ (Αφρική, Καραϊβική και Ειρηνικός) που έλαβαν μέρος στην Σύμβαση Λομέ και παρά τις διαμάχες που υπήρχαν μεταξύ των Αγγλόφωνων και Γαλλόφωνων κρατών της Αφρικής. Σε ένα μεγάλο βαθμό αυτό οφειλόταν και στη Νιγηρία η οποία στήριζε την ενότητα αυτή μεταξύ των κρατών.

Σήμερα, η Αφρική, η Καραϊβική και ο Ειρηνικός (ΑΚΕ) που αποτέλεσαν τους ιδρυτές της Σύμβασης Λομέ φτάνουν τους 70 συμμετέχοντες ενώ τα

Ευρωπαϊκά κράτη που εμπλάκησαν φτάνουν μόλις τα 15.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα αποτελεί τη μεγαλύτερη οικονομική βοήθεια για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι επίσης η μεγαλύτερη ομάδα κρατών που κατέχει σημαντικό μερίδιο στη World Bank και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Η σχέση μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής μπορεί να ειπωθεί ως παροχή πρώτων υλών από Αφρική σε Ευρώπη και κεφαλαίων και κατασκευών από Ευρώπη σε Αφρική. Η Ευρώπη υπήρξε βασική πηγή επενδύσεων και βασικών αγαθών για την Αφρική. Η σχέση αυτή μπορεί να περιγραφεί ως δύο κράτη το ένα εκ των οποίων είναι πλούσιο σε εδάφη και φυσικές πρώτες ύλες και το άλλο διαθέτει άφθονο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό και κεφάλαιο.

Η Ευρώπη για πολλά χρόνια προτιμά την στήριξη των Αφρικανικών χωρών. Βέβαια, σήμερα, η σχέση Ευρώπης - χωρών ΑΚΕ αποτελεί στενή συνεργασία μεταξύ των δύο.

Ο πίνακας 1.1 που ακολουθεί περιγράφει το μέγεθος της οικονομικής βοήθειας που προέρχεται από την Ευρώπη προς τις Αφρικανικές χώρες μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Αυτή υπάρχει από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης έως τη Σύμβαση Λομέ του 1995.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1: E.E Association arrangements: Resources and reach

convention (funds)	Date of Entry into force	Total (nominal) ⁸ millions EUA/ECU	Total id(real) ⁹ millions of 1985 EUA/ECU	No. Countries (at time of signature)	Associated Countries Population (millions)
Treaty of Rome (1st EDF)	1 - 11 58	581	534 Lome	19 ¹⁰	55
Yaounde I (2nd EDF)	1 - 7 - 64	730	530	18	69
Yaounde II (3rd EDF)	11 - 1 - 71	918	464	19	80
Lome I (4th EDF)	1 - 44 - 76	3462	1021	46	250
Lome II (5th EDF)	1 - 1 - 81	5049	913	57	348
Lome III (6th EDF)	11 - 5 - 86	6500	1224	66	413
Lome IV (7th EDF)	1 - 3 - 90	12000	1377	68	493

⁸ Includes EDF and EIB own resources

⁹ Nominal aid deflated by EC GDP deflator index centred in the mid-year of each «convention period».

¹⁰ Plus 12 other territories.

Sources: Commission of the European Communities, Ten years of Lome, Brussels, 1986; The Courier, No. 120, March - April, 1990; European Economy, November 1989, No. 42, (for EC GDP price deflators)

1.1 ΛΟΜΕ Ι

Η πρώτη Σύμβαση Λομέ υπογράφηκε το 1975 μεταξύ των Ευρώπης δωρητή και των 46 χωρών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Η Σύμβαση Λομέ συνέβαλε σε ένα σημαντικό βαθμό στην εδραίωση της ενότητας μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών. Υπήρξε εκπληκτική η ανάπτυξη των χωρών αυτών (παρά την πετρελαϊκή κρίση του 1973) και επίσης μετά την κρίση αυτή η ανάπτυξη των μέσου εισοδήματος κρατών συνεχίστηκε επιτυχώς.

Η Σύμβαση Λομέ καθιέρωσε για τα εμπλεκόμενα κράτη ένα προτιμησιακό εμπορικό καθεστώς το οποίο ήταν πολύ καλύτερο από τα αντίστοιχα που είχαν επιβληθεί οπουδήποτε αλλού. Οι ειδικές ρυθμίσεις της Σύμβασης είναι οι ακόλουθες:

- Ένα πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης που παρείχε στα εμπλεκόμενα κράτη ένα βαθμό ελευθερίας σε σημαντικά πράγματα.

- Το πιο σημαντικό στοιχείο της Σύμβασης Λομέ ήταν η καθιέρωση ενός σχεδίου σταθεροποίησης των κερδών των εξαγωγών (STABEX) χρηματοδοτούμενο από την Κοινότητα.

- Το πρωτόκολλο για τη ζάχαρη: αυτό παρείχε στις χώρες της ΑΚΕ το προνόμιο του να εξαγουν στην Ευρώπη για ακαθόριστο διάστημα ποσότητες ακατέργαστης ζάχαρης σε καθορισμένες τιμές. Με αυτό το μέτρο υπήρχε πλήρης προστασία των χωρών της ΑΚΕ από παγκόσμιες κρίσεις τιμών.

- Ρυθμίσεις που αφορούσαν τη συνεργασία στον τομέα της βιομηχανίας και

την παροχή συνεχιζόμενης τεχνικής και οικονομικής βοήθειας.

Η Σύμβαση Λομέ Ι εισήγαγε την χρηματοδότηση STABEX. Το σύστημα STABEX λειτουργεί ως εξής: όταν οι εξαγωγές ενός κράτους των χωρών της ΑΚΕ από ένα προϊόν αγκίζουν το 7,5% των συνολικών κερδών και όταν το αντίστοιχο ποσοστό ως προς τις εξαγωγές στην Κοινότητα πέφτει κάτω από το 7,5%, τότε το κράτος μπορεί να ζητήσει οικονομική υποστήριξη από το STABEX ταμείο. Στην περίπτωση των 24 φτωχότερων χωρών της ΑΚΕ το αντίστοιχο επίπεδο φτάνει στο 2,5%. Οι πιο φτωχές χώρες θα δέχονταν βοήθειας ανεξάρτητα από τον τόπο εξαγωγών τους.¹¹

Η σημαντικότητα του παραπάνω συστήματος ορίζεται στο άρθρο 16 της Σύμβασης Λομέ ως εξής: «με σκοπό την αποτροπή των αρνητικών συνεπειών της αστάθειας από τις εξαγωγές επί των κερδών και επιπλέον προκειμένου οι χώρες της ΑΚΕ να επιτύχουν σταθερότητα, κερδοφορία και βιώσιμη ανάπτυξη των οικονομιών τους, η Κοινότητα οφείλει να εισάγει ένα σύστημα εγγύησης της σταθερότητας των κερδών από τις εξαγωγές των χωρών της ΑΚΕ στην Κοινότητα σε συγκεκριμένα προϊόντα πάνω στα οποία εξαρτάται η αποδοτικότητα των οικονομιών τους και τα οποία επηρεάζονται από τις μεταβολές στις τιμές».¹²

Η καινοτομία δηλαδή του συστήματος αυτού είναι ότι αντικαθιστά εκείνες τις ποσότητες οι οποίες θα είχαν πληρωθεί στους παραγωγούς αν οι συνθήκες αγοράς ήταν κανονικές. Όμως, η προσοχή κυρίως πρέπει να δοθεί στο βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο μέλλον: κύριος σκοπός των εισφορών είναι η στήριξη των προσπάθειών εκείνων που στοχεύουν στην καλυτέρευση των συνθηκών παραγωγής στους τομείς που πλήττονται από την κρίση. Ο τομέας εδώ θα μπορούσε να ειδωθεί όχι μόνο με τη στενή έννοια της παραγωγής αλλά και με την έννοια της παραγωγικής διαδικασίας, του μάρκετινγκ, της διανομής και των

¹¹ The External Economic Relations of EEC, Peter Coffey, pp.79 the Macmillan Press LTD 1976.

¹² The European Commission, Directorate - General for Development, Information

μεταφορών. Σε ειδικές περιπτώσεις το σύστημα στηρίζει και τον αγροτικό τομέα¹³.

1.2 ΛΟΜΕ II

Η Σύμβαση Λομέ II υπογράφηκε το 1979 για να καλύψει την περίοδο 1980 - 1985 και περιελάμβανε ορισμένες καινοτομίες, όπως το σύστημα προώθησης της παραγωγής ορυχείων και εξαγωγών του τομέα αυτού, SYSIM. Αυτό το σύστημα προστατεύει κατά των μειώσεων στην παραγωγή των ορυχείων στις εκροές των χωρών της ΑΚΕ.

Το SYSIM εισήχθηκε ως η εναλλακτική λύση στην πρόταση της ΑΚΕ για διεύρυνση του προηγούμενου συστήματος. Το SYSIM θα μπορούσε να ειδωθεί ως η αφύπνιση των χωρών της ΑΚΕ έναντι των συμφερόντων τους ως προς τις εξαγωγές τους στην Ευρώπη.

Με τις νέες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες του 1970, το STABEX βοήθησε τις αναπτυσσόμενες χώρες να εξασφαλιστούν από την αστάθεια και τους κινδύνους που μπορεί να υπάρξουν στην παραγωγή και στις εξαγωγές στους στην Ευρώπη.

1.3 ΛΟΜΕ III

Η Σύμβαση Λομέ III υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 1984 και τέθηκε σε ισχύ από το 1985 έως το 1990. Η Σύμβαση Λομέ III έφερε στην επιφάνεια

Unit, Brussels, December 1997.

¹³ The European Commission, Directorate General For Development, Information Unit,

ακόμα ένα πενταετές Ευρωπαϊκό αναπτυξιακό πρόγραμμα το οποίο έφτανε περίπου το 7,4 δισεκατομμύρια ECU και επιπλέον διατήρησε και όλα τα προνομιακά καθεστώτα για τις χώρες της ΑΚΕ.

~~Οι περισσότερες από τις Αφρικανικές χώρες οι οποίες βρίσκονται Δυτικά~~ της Σαχάρας ήταν στο επίκεντρο μιας πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης πράγμα που σημαίνει ότι είχαν ανάγκη άμεσης βοήθειας και κατά συνέπεια μειωμένες δυνατότητες διαπραγματεύσεων. Στην πραγματικότητα οι χώρες της ΑΚΕ έπρεπε να συμφωνήσουν στο να συμπεριληφθούν στην Σύμβαση Λομέ III ως προστάτες των Ευρωπαϊκών ιδιωτικών επενδύσεων των χωρών τους, κάτι το οποίο δεν συμπεριλαμβανόταν αρχικά στη συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΑΚΕ και της Ευρώπης. Η Σύμβαση Λομέ III περιελάμβανε ένα νέο κεφάλαιο σχετικά με τη συνεργασία στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα, ένα καινούριο κεφάλαιο που αφορούσε στον τουρισμό και τέλος δόθηκε και περισσότερη προσοχή στην προώθηση του εμπορίου.

Παρά τα τεράστια οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι χώρες της ΑΚΕ η Ευρώπη δεν εφάρμοσε κάποια αυτόνομα προγράμματα δράσης για την ανάκαμψη των Αφρικανικών οικονομιών. Όμως, έδωσε έμφαση στην παροχή επιπλέον οικονομικής στήριξης της Sub - Saharan Africa μέσω διεθνών οργανισμών όπως για παράδειγμα η World Bank και το International Monetary Fund (IMF), πέρα από τα όρια της Σύμβασης Λομέ.

1.4 ΛΟΜΕ IV

Η Τετάρτη αυτή Σύμβαση υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 1989 για δέκα χρόνια, σε όρους εμπορίου και για την περίοδο 1990 - 1999. Ορισμένα σημαντικά γεγονότα έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου

όπως η ολοκλήρωση της Κοινής αγοράς από την 1η Ιανουαρίου του 1993 και ο Γύρος της Ουρουγουάης που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Gatt (General Agreement on Tariff and Trade) ή Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου και ο οποίος είχε άμεσα αρνητικά αποτελέσματα σε όρους εμπορίου για τις χώρες της ΑΚΕ.

Η Γύρος της Ουρουγουάης που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 1994 βασίστηκε σε ορισμένα σημαντικά στοιχεία όπως στην ελαχιστοποίηση των οποιονδήποτε προτιμησησικών καθεστώτων για ένα κράτος, στην ίση μεταχείριση των εξαγομένων προϊόντων στη διεθνή αγορά και την εύκολη πρόσβαση σε άλλες αγορές. Τα αποτελέσματα της απελευθέρωσης του εμπορίου μετά το Γύρο της Ουρουγουάης ήταν αρνητικά για τις Αφρικανικές χώρες (οι οποίες δρούσαν κάτω από τους όρους των Συμβάσεων Λομέ) οι οποίες κυρίως βασιζόνταν στην παραγωγή και εξαγωγή προϊόντων πρωτογενούς τομέα.¹⁴

Μετά την πτώση του υπαρκτού Σοσιαλισμού στις Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, τέθηκαν σε ισχύ νέα προγράμματα οικονομικής βοήθειας προερχόμενα από την Ευρώπη και προοριζόμενα για αυτές τις χώρες και ειδικότερα την Ουγγαρία και την Πολωνία (πρόγραμμα Phare, συνεργασία μεταξύ Πολωνίας - Ουγγαρίας για την ανόρθωση των οικονομιών τους). Η νέα αυτή εξέλιξη είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των προνομίων που ελάμβαναν οι χώρες της ΑΚΕ μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ενόψει του προγράμματος του 2000. Τον Νοέμβριο του 1992 συμφωνήθηκε να διατηρήσουν οι χώρες της ΑΚΕ τα 12 προγράμματα βοήθειας. Επιπλέον, συμφωνήθηκε να καταβληθεί ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια στον συντονισμό των πολιτικών μεταξύ των χωρών της ΑΚΕ και περίπου ένα μήνα αργότερα, στη σύνοδο κορυφής του Εδιμβούργου το Δεκέμβριο του 1992, ψηφίστηκε μια αύξηση στις δαπάνες του Κοινοτικού προϋπολογισμού σχετικά με την παροχή βοήθειας σε Τρίτες χώρες από το

¹⁴ Analysis of the effects on the livelihood of the poor of trade liberalisation in the Uruguay Round, Theodosios B. Palaskas, January 1996, prepared for the United Nations and presented at the annual conference «Trade and Poverty» of the member countries of

1999 και μετά.

Μετά μάλιστα από παρότρυνση της Γαλλίας, μία παράγραφος προστέθηκε στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, at Title XVII, Article 130w, η οποία έλεγε να μην υπάρξει καμιά αλλαγή στη σχέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των τρίτων χωρών ενόψει της ολοκλήρωσης της Κοινής αγοράς (Χώρες ΑΚΕ) και στη βάση της Σύμβασης Λομέ.¹⁵

Στη Σύμβαση της Λομέ το 1993 συμμετείχαν περίπου 69 αναπτυσσόμενα κράτη εκ των οποίων τα περισσότερα ανήκουν στην ομάδα των χωρών της ΑΚΕ (Αφρική, Καραϊβική και Ειρηνικός). Περίπου 40 από αυτά τα κράτη βρίσκονται στην Αφρική και η Αφρική παραμένει ο κυρίαρχος των χωρών της ΑΚΕ σε όρους αύξησης πληθυσμού, εκροών και επιπλέον ως προς τα ποσοστά της Ευρωπαϊκής βοήθειας που λαμβάνει.

Με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από 12 σε 15 κράτη το 1995 υπήρξε διάσταση απόψεων ως προς την πολιτική έναντι τρίτων χωρών. Ευτυχώς για τις χώρες της ΑΚΕ, οι Σκανδιναβικές χώρες μεταξύ των οποίων η Φιλανδία, η Σουηδία και το τελευταίο μέλος που εισχώρησε στην Ένωση, η Αυστρία, υπήρξαν πολύ γενναιόδωρες ως προς το θέμα της παροχής βοήθειας προς τις Τρίτες χώρες.

Τον Νοέμβριο του 1989, ένα μήνα πριν την υπογραφή της Λομέ IV, σημειώθηκε και η πτώση του τείχους του Ανατολικού Βερολίνου. Αυτό είχε άμεσο αντίκτυπο στις χώρες της ΑΚΕ λόγω του ότι έφερε το τέλος του ψυχρού πολέμου και διότι υπήρξαν εξελίξεις που ανέτρεψαν σε σημαντικό βαθμό τις διάφορες γεωπολιτικές και στρατηγικές.

Η παροχή βοήθειας προς την Αφρική έχασε σε όρους πολιτικής εξαιτίας του ότι δεν ήταν ανάγκη πλέον η διατήρηση του κομμουνισμού. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας ήταν οι Δημοκρατικές ρυθμίσεις που

the UN.

έλαβαν χώρα προκειμένου να εξακολουθήσουν οι Αφρικανικές χώρες να λαμβάνουν οικονομική βοήθεια. Από το 1990 μέχρι το 1995 περίπου 30 εκλογικές αναμετρήσεις πραγματοποιήθηκαν στην Αφρική.

Πολλά καινοτομικά προγράμματα αναδύθηκαν γνωστά ως «Διαρθρωτικές Αλλαγές» τα οποία υπήρχαν ήδη από τη δεκαετία του 1980 - 89. Είναι προφανές ότι οι διαρθρωτικές αλλαγές έχουν σημαντικές συνέπειες στη διαμόρφωση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης καθώς επίσης και στο περιορισμό του οικονομικού ρόλου του κράτους.

Η Κοινοτική υποστήριξη των χωρών της ΑΚΕ συνεχίστηκε και έτσι το 1996 έλαβαν το ακόλουθο ποσό βοήθειας: 1,150 εκατομμύρια ECU για τις διαρθρωτικές αλλαγές που πραγματοποιούνταν στις χώρες αυτές. Αυτό σημαίνει ότι η Κοινότητα εφοδιάζει τις χώρες αυτές με μια συνολική βοήθεια της τάξεως του 10 - 30%.¹⁵

Η Σύμβαση Λομέ IV έθεσε τα θεμέλια πάνω στα οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεισφέρει στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ανόρθωση των χωρών αυτών.

1.5 Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΛΟΜΕ IV

Η Τετάρτη Σύμβαση Λομέ και το δεύτερο Πρωτόκολλο οικονομικής βοήθειας υπογράφηκαν στο Μαυρίκιο το 1995. Δόθηκε έμφαση στην προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, στον εκδημοκρατισμό των χωρών της ΑΚΕ, στην κατοχύρωση των κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλα. Περίπου 80 εκατομμύρια ECU δόθηκαν για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων.

¹⁵ Hewitt, A. P. (1995) Development Assistance Policy and the ACP.

¹⁶ Green Paper on the relations between the European Union and the ACP countries on the eve of the 21st century, European Communities, 1997.

Η αναθεωρημένη αυτή Σύμβαση Λομέ δίνει βαρύτητα στην καλυτέρευση των όρων του εμπορίου μεταξύ των χωρών της ΑΚΕ, στην εδραίωση της οικονομικής σταθερότητας και στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των οικονομικών τους με απώτερο σκοπό την ένταξη τους στην παγκόσμια οικονομία. Επίσης, περιελάμβανε και νέες οδηγίες για την εφαρμογή των προγραμμάτων περιφερειακής συνεργασίας κάτω από το 8th EDF.

Ειδικότερα, η αναθεωρημένη αυτή Σύμβαση Λομέ υποστηρίζει την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής καθώς επίσης και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις των χωρών της ΑΚΕ.

The 8th EDF allocation φτάνει για την περίοδο 1996 - 2000 τα 14.625 δισεκατομμύρια ECU συγκρίνοντας τα με τα 12 δισεκατομμύρια ECU που είχαν διατεθεί για την περίοδο 1991 - 1995. Συνολικά, η αύξηση αυτή φτάνει το 22%.

Τουλάχιστον το 50% του κεφαλαίου υψηλού κινδύνου που δίνεται προς τις χώρες της ΑΚΕ από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) θα χρησιμοποιηθεί από εκείνες που θα το επενδύσουν στον ιδιωτικό τομέα. Αυτός είναι άλλωστε και ο σκοπός του Κέντρου Βιομηχανικής Ανάπτυξης (Centre For Industrial Development).

Στη συνέχεια παρατίθεται ο ακόλουθος πίνακας ο οποίος δείχνει το μέγεθος της χρηματοδότησης βάσει των Συμβάσεων Λομέ με στατιστικά στοιχεία. Όμως, σε πραγματικούς όρους παροχής κεφαλαίου, η Σύμβαση Λομέ Ι ήταν και η πιο γενναιόδωρη.¹⁷

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2: Aid funding by the four Lome Conventions, ECU million

	Lome I (1975- 1980)	Lome II (1980-1985)	Lome III (1985- 1990)	Lome IV (1990- 1995) *
Total	3462	5409	8500	12000

¹⁷ Hewitt, A. P. (1995) Development Assistance Policy and the ACP (Notes).

EDF	3072	4724	7400	10800
Grants	2150	2999	4860	7995
Special Loans	46	525	600	-
Risk	99	284	600	825
Capital				
Stabex	377	634	925	1500
Sysmin	-	282	415	480
EIB Loan resources	390	85	1100	1200

Πηγή: EC Commision (from Hewitt, A. P., 1995, Development Assistance Policy and the ACP)

* Η Σύμβαση Λομέ IV είναι δεκαετούς διάρκειας (1990 - 2000) αλλά το οικονομικό της πρωτόκολλο έχει διάρκεια πέντε χρόνια (1990 - 1995)

1.6 ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν ακόμα ορισμένα σημεία που χρειάζονται αναμόρφωση. Για παράδειγμα, αναρωτιέται κανείς αν οι όροι εμπορίου που διαμορφώνονται βάσει της Σύμβασης Λομέ συμβάλλουν πραγματικά στην αναδιάρθρωση και στην προαγωγή του τομέα αυτού - αξίζει να αναφερθεί το παράδειγμα του Μαυρίκιου το οποίο αποτελεί και εξαίρεση αφού τα βιομηχανικά και ήμη - βιομηχανικά προϊόντα του καταλαμβάνουν ένα σημαντικό ποσοστό στις εισαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις χώρες της ΑΚΕ, το οποίο είναι και σημαντικά ανώτερο σε σύγκριση με τα αντίστοιχα των άλλων κρατών της ΑΚΕ. Τα αποτελέσματα στους παραπάνω τομείς δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά γνωρίζοντας μάλιστα ότι η Σύμβαση Λομέ θα έπρεπε να συντελεί στην προώθηση και στη διαφοροποίηση του εμπορίου μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και χωρών της ΑΚΕ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει χρηματοδοτικά μέσα βοήθειας

όπως το σύστημα Stabex, τη Σύμβαση Λομέ (η οποία θεωρείται ως ένας νέος τρόπος οργάνωσης των οικονομικών και των εμπορικών σχέσεων μεταξύ δύο συμμετεχόντων κρατών - μελών με ίσους όρους η οποία όμως έχει σήμερα μετατραπεί ως σχέση μεταξύ του ισχυρού και του αδύναμου μέλους).

Δύο σημαντικά στοιχεία αποτέλεσαν καινοτομία:

- Η σταθεροποίηση των κερδών από τις εξαγωγές (Stabex)
- The removal of reciprocity in the Ec's trade preference giving.

Με αυτό τον τρόπο οι χώρες της ΑΚΕ θεωρητικά θα μπορούσαν να αναπτύξουν σχέσεις εξαγωγής βιομηχανικών προϊόντων και ελεύθερης πρόσβασης στις Κοινοτικές αγορές και έναντι των ανταγωνιστριών χωρών του Τρίτου Κόσμου, της Λατινικής Αμερικής, όπως και στις βιομηχανικές χώρες χωρίς να πρέπει να λογοδοτήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό άλλαξε στο πλαίσιο της Gatt και στο Γύρο της Ουρουγουάης που άρχισε το 1986 και που στόχευε στην προώθηση του ελεύθερου εμπορίου και σε μια προσπάθεια αποφυγής των αρνητικών συνεπειών των προστατευτικών πολιτικών του 1930. Οι όροι του εμπορίου που διαμορφώθηκαν μετά το Γύρο της Ουρουγουάης στόχευαν στην παγκοσμιοποίηση της οικονομίας μέσω τεχνολογικών και καινοτομικών αλλαγών και απελευθέρωση των οικονομικών πολιτικών. Δυστυχώς, τα Αφρικανικά κράτη δεν διαφοροποίησαν την παραγωγή τους ή τις εξαγωγές τους. Οι βιομηχανικοί στόχοι που τέθηκαν βάσει της Σύμβασης Λομέ δεν επιτεύχθηκαν. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι τόσο η βοήθεια που δόθηκε όσο και οι όροι του εμπορίου που διαμορφώθηκαν οδήγησαν τα κράτη τα Αφρικανικά προς την εξαγωγή συγκεκριμένων βασικών πρώτων υλών και αγαθών βασικών. Ο συντονισμός των αναπτυξιακών πολιτικών είναι σαφές ότι θα βοηθούσε στην προώθηση της σύγκλισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΩΝ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προσπαθώντας να καταγράψουμε διάφορα προγράμματα των Αφρικανικών Οικονομιών που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αξίζει να εστιάσουμε στα κύρια σημεία των κυριότερων πηγών χρηματοδότησης.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) είναι ένας από τα πιο σημαντικά χρηματοδοτικά όργανα που χρησιμοποιεί η ΕΕ για να προσφέρει βοήθεια στις χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ACP). Τα δάνεια της ΕΤΕ χρηματοδοτούν επενδυτικά σχήματα στις ACP χώρες τα οποία είναι σημαντικά για άμεσο κέρδος και τα δίδονται κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες.¹⁸

Οι ιδιαίτερες συνθήκες σημαίνουν λήξη μετά από 40 χρόνια, μια δεκαετία χάρις και ευνοϊκές επενδυτικές περιόδους, συμπεριλαμβανομένου την

¹⁸ The European Community and the Developing Countries, Enzo R. Grilli, Cambridge University Press 1993.

πιθανότητα μιας επιχορήγησης πάνω από 3% για 25 χρόνια (Article 19 of Yaounde I and art. 12 of Protocol 5 attached to it).

Η ΕΕ παρέχει επίσης βοήθεια και μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (EDF) το οποίο είναι το χρηματοδοτικό όργανο της Σύμβασης της Λομέ. Το EDF είναι αποκλειστικά αφοσιωμένο στις ACP χώρες και απονέμει επιχορηγήσεις για προγράμματα βοήθειας 70 ACP κρατών τα οποία έχουν συνυπογράψει την Σύμβαση Λομέ. Οι δράσεις είναι προγραμματισμένες για 5 χρόνια ώστε να κατευθύνουν τις πρωταρχικές αρχές σε τομείς όπως είναι η εκπαίδευση, υγεία, αγροτική ανάπτυξη, βιομηχανία και ιδιωτικές επενδύσεις.

Το 8^ο EDF συνολικής αξίας 12.967.000 ECU έχει μόλις ιδρυθεί για να καλύψει τα τελευταία πέντε χρόνια της Lome IV. Τα κριτήρια για την διανομή της ισότιμης βοήθειας συνήθιζαν να ήταν σε μεγάλο βαθμό μια υπόθεση των δωρητών. Το κριτήριο της απασχόλησης έτεινε να είναι ένα πιο μη οικονομικό παρά οικονομικό κριτήριο, αντικατοπτρίζοντας ιστορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών, όπως επίσης στρατιωτικά και πολιτικά αμερόληπτα. Στην πραγματικότητα, σε ένα μεγάλο βαθμό. Πολλές από τις αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούσαν έναν πεδίο μάχης κατά τον Ψυχρό Πόλεμο, και η διανομή ισότιμης βοήθειας αντανakλούσαν την κατάσταση αυτή. Η κατάσταση αυτή άλλαξε μετά την πτώση του Κομμουνισμού.

Μια από τις κύριες πηγές χρηματοδότησης των αναπτυσσόμενων χωρών προέρχεται από το Official Development Assistant (ODA). Ο ODA είναι εκείνος που παρέχει χρηματοδοτικά αποθέματα από την κυβέρνηση μιας χώρας σε μια άλλη. Σε μερικές περιπτώσεις, η εξωτερική βοήθεια ανάπτυξης ήταν υψηλότερη από τα εγχώρια δημόσια έσοδα.

Στην συνέχεια γίνεται μια αναφορά στην έρευνα του Papanek (1973). Μια μεγάλη μελέτη του Papanek εισηγείται ότι η βοήθεια και η μεγέθυνση είναι θετικά συσχετιζόμενες για όλες τις χώρες παρά του φτωχού επιπέδου της λαμβανομένης κατά κεφαλή βοήθειας και του γεγονότος ότι η

παραγωγικότητα των ξένων πόρων ίσως διαφέρει σημαντικά μεταξύ των χωρών. Ο Paraneek σχετίζει την εγχώρια μεγέθυνση (Y) με τρεις τύπους εισροών ξένου κεφαλαίου:

- Βοήθεια (a)
 - Εξωτερικές ιδιωτικές επενδύσεις (f)
 - Και άλλες ξένες εισροές (o)
-

Λαμβάνοντας 85 χώρες και συμπεριλαμβανομένου των εγχωρίων αποταμιεύσεων (Sd) σαν μια επιπρόσθετη εξωγενή μεταβλητή, παρατίθεται η ακόλουθη εξίσωση (στις παρενθέσεις δίδεται το t statistics):

$$Y = 1,5 + 0,20 (Sd) + 0,39 (a) + 0,17 (f) + 0,19 (o), \quad r^2 = 0,37$$

(6,0) (5,8) (2,5) (2,1)

Το μερίδιο της βοήθειας των Λιγότερο Αναπτυγμένων Χωρών (Least Developed Countries –LDCs) σε συνδυασμό με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν των χωρών που προσφέρουν την βοήθεια αυτή και οι οποίες είναι μέλη της Επιτροπής της Βοήθειας για την Ανάπτυξη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) έφθασε από 0,09% το 1990 στο 0,06% το 1995. Η κατάσταση αυτή προκύπτει δύσκολες καταστάσεις και από την ανάγκη για φιλανθρωπική βοήθεια η οποία έχουν οδηγήσει σε μεγαλύτερη συγκέντρωση της βοήθειας σε τέτοιες προβληματικές περιοχές και έχει φανερά μείνει απ' έξω η βοήθεια για συνηθισμένα αναπτυξιακά προγράμματα στις LDCs. Η ανάγκη για χρηματοδοτική βοήθεια παραμένει υψηλή για τα δομικά εμπόδια και την χαμηλή ανθρώπινη ανάπτυξη.

Το σύνολο των ροών, που είναι, έξοδοι του ODA προς τα μέλη του DAC σε αναπτυσσόμενες χώρες αυξήθηκε το 1994 σε 57,8 δισεκατομμύρια δολάρια. Η συνεισφορά των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκή Ένωσης ήταν 26,6δισ. δολάρια ή 46% του συνόλου των ροών του ODA. Το 1994, Η Ιαπωνία ήταν ο μεγαλύτερος δωρητής από τα μέλη του ODA με 13,2 δισ.

δολάρια, οι Ηνωμένες Πολιτείες χορήγησαν 9,9% δις δολάρια ενώ η Γερμανική δωρεά έφθανε στις 6,8 δις. Δολάρια. Η Τυπική Αναπτυξιακή Βοήθεια (ODA) από την Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC) του ΟΟΣΑ, του οποίου ουσιαστικά όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ είναι δωρητές, αλλά οι καθαρές ροές της ODA από τις χώρες του OPEC και εταιρείες ανέρχονται στο 7% του συνόλου του 1985, ενώ συνεχώς καταγράφεται μια πτώση μέχρι να φθάσει σε ένα μηδαμινό ποσό μετά το 1991.¹⁹ Οι πίνακες 2,1 και 2,2 δείχνουν τις χρηματικές συνεισφορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ODA αντίστοιχα.

¹⁹ INFO FINANCE 1995, The European Development Fund (EU February, 1996)

Πίνακας 2.1 Χρηματικές συνεισφορές στο 8^ο EDF από τα κράτη-μέλη της ΕΕ (Αυτές οι συνεισφορές μπορεί να μειώνονται όταν οι πηγές από το 7^ο EDF έχουν σπαταληθεί)

ΧΩΡΕΣ	MECU	%
Αυστρία	340	2,6
Βέλγιο	503	4
Δανία	275	2,1
Φιλανδία	190	1,5
Γαλλία	3120	24,3
Γερμανία	3000	23,4
Ελλάδα	160	1,2
Ιρλανδία	80	0,6
Ιταλία	1610	12,5
Λουξεμβούργο	37	0,3
Ολλανδία	670	5,2
Πορτογαλία	125	1
Ισπανία	750	5,8
Σουηδία	350	2,7
Ηνωμένο Βασίλειο	1630	12,7
Σύνολο	12840	100

Πηγή: INFO FINANCE 1995, The European Development Fund (EU February, 1996)

Πίνακας 2.2 Τυπική Αναπτυξιακή Βοήθεια (ODA) 1995 σαν ποσοστό της συνολικής ODA, DAC του 1995 (σε δισεκατομμύρια δολάρια των ΗΠΑ)

Χώρες	Δις. Δολ. ΗΠΑ	%
Ιαπωνία	14354	20,8
Γαλλία	8439	12,23
Γερμανία	7481	10,54
Ηνωμένο Βασίλειο	7303	10,58
Ευρωπαϊκή Ένωση	31411	45,53
Σύνολο	68988	100

Πηγή: INFO FINANCE 1995, The European Development Fund (EU, February 1996)

Από τον πίνακα 2.2, μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε ότι το ποσό της συνεισφορά της ΕΕ σχεδόν το μισό του συνόλου των χρηματοδοτήσεων ήταν διαθέσιμη από τον ODA το 1995.

Γενικά, το σύνολο των ροών που προέρχονται από πηγές της DAC στις LDCs έφθασε στο επίπεδο των 16 δις. δολαρίων σε μια καθαρή βάση. Άλλες τυπικές ροές έχουν αυξηθεί καθώς οι χώρες της DAC και άλλα διεθνή χρηματοδοτικού θεσμοί-φορείς έχουν αλλάξει στην παροχή προνομιακών χρηματοδοτήσεων στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες (LDCs). Είναι φανερό ότι οι αποπληρωμές παλαιών δανείων δείχνουν να αντισταθμίζουν οποιοσδήποτε νέες εισροές.

Η τέταρτη Σύμβαση του Λομέ έδωσε μεγάλη βαρύτητα στην περιφερειακή συνεργασία και περιλαμβάνει βασικές καινοτομίες όπως αντικειμενικά κριτήρια και διαδικασίες/μέθοδοι. Έδωσε έμφαση στην προώθηση και υποστήριξη στην ολοκλήρωση της περιφερειακής οικονομίας μέσω του διαπεριφερειακού εμπορίου και της συνεργασίας μακροοικονομικών τομεακών πολιτικών σε περιφερειακό επίπεδο οι οποίες έχουν προτεραιότητα σε κάθε ενδεικτικό περιφερειακό πρόγραμμα.

Το 1996, η Επιτροπή επιτάχυνε την τεχνική και χρηματοδοτική βοήθεια σε ορισμένες βασικές πρωτοβουλίες για την περιφερειακή ολοκλήρωση όπως:

- Μεγάλες πρωτοβουλίες στην Νότια και Ανατολική Αφρική και στον Ινδικό Ωκεανό οι οποίες βοηθούνται στην μείωση των εμποδίων του εμπορίου, επενδύσεις και ενδοπεριφερειακών πληρωμών.
- Η δημιουργία της Δυτικής Αφρικανικής Οικονομίας και Νομισματικής Ένωσης (UEMOA).
- Η συνεχής παρακολούθηση του εμπορικού πρωτοκόλλου που υπογράφηκε από το Southern African Development Community τον Αύγουστο του 1996.

Το ποσό των 651 εκατομμυρίων ECU (από τα οποία τα 509 εκ. ECU κατευθύνονται προς τα Αφρικανικά κράτη-μέλη των ACP), εξαιρώντας δάνεια που προέρχονται από ιδίους πόρους την Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων τα οποία ανέρχονται στα 101 εκ. ECU, το επίπεδο του επιτοκίου των επιχορηγήσεων το οποίο ανέρχεται στα 25,5 εκ. ECU και το κεφάλαιο υψηλού κινδύνου το οποίο είναι 52,82 εκ. ECU. Το σύνολο των πληρωμών ανέρχεται σε 370 εκ. ECU.²⁰

Τα Regional Indicative Programmes (RIPs) τα οποία διαπραγματεύτηκαν και υπεγράφησαν από την 8^η EDF για τρεις περιοχές: Δυτική Αφρική, Ανατολική Αφρική και Νότια Αφρική. Τα εμπορικά και τα σχετικά με τις εμπορικές υποδομές προγράμματα, κυριαρχούν σε τρία RIPs: στο RIP της Δυτικής Αφρικής, για παράδειγμα, το οποίο εστιάζεται στην περιφερειακή ανάπτυξη του εμπορίου και στην βελτίωσή του οικονομικού ανταγωνισμού.

Ένα μεγάλο χρηματικό ποσό έχει μεταφερθεί από την ΕΕ προς τις χώρες της ACP με την μορφή της ανθρωπιστικής βοήθειας σε εμπόλεμες περιοχές, αλλά μεγάλος αριθμός τομέων και θεμάτων τα οποία αφορούν

²⁰ Financial Cooperation under the Lomé Conventions, Aid situation at the end of 1996

διαφορετικές περιοχές του κόσμου, για παράδειγμα, αναφέρονται στη συνέχεια:

2. Υγεία / καταπολέμηση του AIDS (ACP)

~~3. Πρόγραμμα προσφοράς τροφίμων, σε συνεργασία με πολλά κράτη-μέλη των ACP/ALA/MED~~

ACP: Αφρική, Καραϊβική, Ειρηνικός; ALA: Ασία και Λατινική Αμερική; MED: Μεσόγειος.

3. Ειδικά Προγράμματα κατά του Απαρτχάιντ (Νότιος Αφρική)

4. Αστική ανάπτυξη (ACP)

5. Ανθρώπινα δικαιώματα (Ρουάντα)

6. Θεσμική Ανάπτυξη (ACP/ALA/MED)²¹

2.1 ΕΡΓΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΩΝ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ

Από τις 70 χώρες της ACP (77%), οι 47 είναι Αφρικανικές. Αυτό σημαίνει ότι ένα σημαντικό ποσό των χρηματοδοτήσεων της ΕΕ καταλήγει στην Αφρική σε αντίθεση με τον Ειρηνικό και την Καραϊβική. Σε αυτή το τμήμα παρουσιάζονται τα πρόσφατα προγράμματα.

Οι 70 χώρες της ACP έλαβαν 24 δισεκατομμύρια ECU μεταξύ της περιόδου 1986-95. Περισσότερο από τα τρία τέταρτα αυτής της βοήθειας προέρχονταν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Ανάπτυξη (European Development Fund –EDF)- μια πενταετής χρηματοδοτική κατανομή από τα κράτη-μέλη της ΕΕ-, 14% από τον προϋπολογισμό των κρατών-μελών της ΕΕ και ένα 7% από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και Δανείων.

²¹ Financial cooperation under the Lomé Conventions, Aid situation at the end of 1996

Η Σύμβαση του Λομέ έθεσε σε εφαρμογή τις αρχές και τους αντικειμενικούς στόχους της Κοινοτικής συνεργασίας με τις χώρες της ACP και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της είναι: η αρχή της συνεργασίας, η συμβατική φύση της σχέσης, ο συνδυασμός βοήθειας και εμπορικών πράξεων και τέλος η πενταετής προοπτική.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EBI), η μακρόχρονη χρηματοδότηση της ΕΕ έχει χορηγήσει 98,1 εκατ. ECU στα κράτη της Αφρικής, Καραϊβικής και του Ειρηνικού στα πλαίσια της 4^{ης} Σύμβασης του Λομέ κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 1996. Η ΕΙΒ λειτουργεί στα κράτη της ACP σύμφωνα κάποιου ορισμένου πλαισίου που αφορά την πολιτική εξωτερικής συνεργασίας της ΕΕ υπό τις επιταγές της 4^{ης} Σύμβασης του Λομέ.

Η χρηματοδότηση κατευθύνθηκε και στον δημόσιο αλλά και στον ιδιωτικό τομέα επενδύσεων για υποδομές και βιομηχανία, ενέργεια και νερού, ιδιαίτερη όμως έμφαση δόθηκε στις Μικρο-Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται οι προορισμοί στα Αφρικανικά κράτη-μέλη της ACP.²²

²² Πληροφορία από το website της ΕΕ «webmaster@eib.bei.org» , 31/12/1997

Πίνακας 2.3 Δανεισμός της ΕΙΒ σε διάφορα Αφρικανικά κράτη κατά το πρώτο εξάμηνο του 1996.

ΧΩΡΑ	ΠΟΣΟ (Million ECU)	Πρόγραμμα
Botswana Power Corporation (BPC)	6,6 (Bank's own resources)	Construction of a new substation in order to provide additional power to Botswana
Grafites de Ancaubee (Mozambique)	0,5 (risk capital resources)	Development and operation of a mining project producing high quality graphite
Societe Nationale Industrielle et Miniere (SNIM) Mauritania	2 (risk capital resources)	Setting up and operating a mechanical workshop
Societe Arabe du Fer et l' Acier (SAFA) Mauritania	1,4 (risk capital)	Setting up a foundry
Societe Energie du Mali (EDM)	5,3 (risk capital)	Financing of Balinque thermal power station
Societe Burkinabe des Fibres textiles (SOFITEX) Burkina Faso	6 (risk apital)	Renewal and extention of the cotton ginneriers plant
Zambia Venture Capital Fund (EIB's participation)	2 (risk capital)	Established to subscribe for minority equity stakes in SMEs in Zambia
Agence pour la Security de la Navigation Ariene en Afrique et a Madagascar (ASECNA)	30 (Bank's own resources)	Renewal and modernisation of air safety equipment so as to enhance and improve air safety in the region

Πηγή: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Press release: EXT18/96)

Το δεύτερο εξάμηνο του 1996, τα προγράμματα χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στις χώρες της ACP σύμφωνα με την 4^η Σύμβαση του Λομέ ανέρχονται στα 218,7 εκατ. ECU. Τα Αφρικανικά κράτη έλαβαν τα ακόλουθα:

Πίνακας 2.4 Χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων προς την Αφρικανική Οικονομία κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1996.

Χώρες	Ποσό (million ECU)	Πρόγραμμα
Malawi	15	Expansion and Upgrading of the Lilongwe water supply system
Namibia	8 (through the Namibia Central Bank)	Support for Small and Medium sized Enterprises (SMEs)
Swaziland	3	To Swazi Sugar Association for the expansion of sugar industry storage and conditioning facilities
Kenya	45 (through development and commercial banks)	Financing small and medium scale investments in the private sector
Ethiopia	9	Upgrading of the Bahr Dar textile factory
Ethiopia	10	To the Development Bank of Ethiopia for financing of private sector SMEs
Cote d` Ivoire	4 (through two local banks)	To support private sector SMEs
Guinea-Bissau	18	For GEMSA, a private sector industry specialised in production of wood frames and doors
Mali	1	To OMNIUM MALI S.A. to finance a new electric battery production line
West Africa	0,4	CAURIS INVESTISSEMENT S.A. to finance private sector SMEs

Madagascar	1 (through the Banque Malgache de l'Océan Indien, BMOI)	For SMEs
Union Commercial Bank, Madagascar	680	To finance small and medium-sized ventures in mining, industry, agro-industry, tourism and transport
Gabon	10	For improving the air traffic control system

Πηγή: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Press Release: EXT 02/97)

2.2 Ανάλυση της δράσης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στην Αφρική

Δεκαοχτώ Αφρικανικά κράτη έχουν λάβει χρηματοδότηση ύψους 189,7 εκατομμυρίων ECU από τα οποία 84,5 εκατ. Ήταν κεφάλαιο υψηλού κινδύνου, ενώ 105,2 εκ. από ιδίους πόρους (από τα οποία τα 30 εκ. ECU ήταν για το περιφερειακό πρόγραμμα ASECNA). Ο κύριος λόγος της μείωσης της δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στην Αφρική είναι η προοδευτική μείωση των διαθέσιμων πόρων λόγω του Χρηματοδοτικού Πρωτοκόλλου και του γρήγορου ρυθμού των αποστολών του πρώτου έτους της εφαρμογής του.

Νότιος Αφρική

Η Νότιος Αφρική έλαβε συνολικά 57,4 εκ. ECU, από τα οποία 34,6 ήταν από ιδίους πόρους. Τα προγράμματα συμπεριλάμβαναν την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος παροχής νερού του Μαλάουι, την κατασκευή ενός υποσταθμού ηλεκτρικής ενέργειας στην Μποσγουάνη και την ανάπτυξη των υπηρεσιών του λιμένα και του αεροδρομίου της Ναμίμπια και της Μαυριτανίας. Επίσης χρηματοδοτήθηκαν πολλά παραγωγικά προγράμματα τα οποία για παράδειγμα αφορούσαν την ζάχαρη της Swaziland, τον χαλκό στην Ζιμπάμπουε και στην Μονζαβίκη.

Επίσης δόθηκαν δάνεια για μικρές και μεγάλες επενδύσεις στην Ναμίμπια, στην Ζάμπια και στην Μαδαγασκάρη.

Δυτική Αφρική

Στην περιφέρεια αυτή δόθηκαν δάνεια αξίας 20,3εκ. ECU τα οποία αφορούσαν κεφάλαια υψηλού κινδύνου στον βιομηχανικό τομέα. Στο Μαλί, χρηματοδοτήθηκε η δημιουργία ενός εργαστηρίου παραγωγής μπαταριών. Άλλα προγράμματα αφορούσαν την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό της βαμβακοβιομηχανίας στο Μπουρκίνα Φάσο, η εγκατάσταση καταστημάτων μηχανολογικού εξοπλισμού και χυτευτηρίων στην Μαυριτανία, η κατασκευή βιοτεχνιών στην Γουινέα Μπισσάου. Επίσης υπήρχε ένα πρόγραμμα που αφορούσε τον τομέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο Μαλί και ένα παγκόσμιο δάνειο που δόθηκε στο Cote d'Ivoire. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων απέκτησε ένα μερίδιο ελέγχου της περιφερειακής εταιρείας χρηματοδότησης στην Δυτική Αφρική για το συμφέρον της ΕΕ.

Κεντρική και Ανατολική Αφρική

Το συνολικό ποσό χρηματοδότησης που έλαβε η περιφέρεια αυτή ανέρχεται στα 82 εκ. ECU από τα οποία τα 41,5 ήταν κεφάλαιο υψηλού κινδύνου. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων χρηματοδότησε τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών του αεροδρομίου στην Καμπότζη και στην υφαντουργική βιομηχανία της Αιθιοπίας. Παγκόσμια δάνεια έλαβε η Κένυα, η Αιθιοπία η Ουγκάντα και η Καμπότζη.

Τα κύρια περιφερειακά προγράμματα της βοήθειας της ΕΕ τα οποία αφορούσαν τις χώρες της ACP έχουν ως ακολούθως²³:

- Μεγάλη βοήθεια (78%) δόθηκε στην κεντρική Αφρική, οι πιο ωφελημένες ήταν η Αιθιοπία, η Ακτή Ιβόρη, η Μονζαβίκη, το Καμερούν και η Νιγηρία.

²³ Aidan Cox and Antonique Koning, Understanding European Community Aid, Aid policies, management and distribution explained, Copyright Overseas Development Institute 1997.

-
- Οι τρεις συνιστώσες της προγραμματιζόμενης βοήθειας αποτελούν βασικό εργαλείο ρύθμισης της βοήθειας, η Stabex και η Sysmin –οι οποίες καταλαμβάνουν ιδιαίτερη θέση στις ACP (95% όλων των προγραμμάτων βοήθειας) και λαμβάνουν το ένα τέταρτο της βοήθειας αυτής.
-

- Οι χώρες τις Stabex, οι οποίες παρέχουν πληρωμές για την μείωση των κερδών από τις εξαγωγές από τα μη μεταλλικά προϊόντα, έχει θέσει σε προτεραιότητα ένα σημαντικό στοιχείο της βοήθειας στις χώρες της ACP, που φτάνει τα 3,1 δις. ECU. Από τους μεγαλύτερους αποδέκτες είναι η Ακτή του Ιβόρι, το Καμερούν, η Αιθιοπία, και η Παπούα Γουινέα. Οι δύο πρώτες από αυτές εξαρτιούνται από την Stabex για περισσότερο από το μισό της Ευρωπαϊκής τους βοήθειας.

- Η βοήθεια των τροφίμων παραμένει σχετικά σημαντική για τις χώρες τις ACP, και οι κύριοι αποδέκτες της είναι η Αιθιοπία, το Σουδάν και η Μονζαβίκη, ενώ η ανθρωπιστική βοήθεια αυξήθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια λόγω της κρίσης στην Ρουάντα και στο Μπουρούντι.

- Το πρόγραμμα της βοήθειας το οποίο υπολογίζεται στο 58% της Ευρωπαϊκής βοήθειας προς τις χώρες της ACP κατευθύνθηκε κυρίως στον τομέα των μεταφορών και επικοινωνιών (11%), ακολουθούμενος από της βιομηχανία, μεταλλουργία και κατασκευές (8%), η κοινωνική υποδομή (7,4%), η αγροτική ανάπτυξη (6,9) και η γεωργία (5,8).

- Οι περισσότερο αναπτυγμένες χώρες της ACP, όπως η Νιγηρία, η Κένυα, η Ζιμπάμπουε, η Ακτή του Ιβόρι, η Τζαμάικα και η Παπούα Γουινέα, ωφελούμενες περισσότερο από προνομιακά δάνεια που λαμβάνουν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, τα μισά από τα οποία κατευθύνθηκαν στον βιομηχανικό και ενεργειακό τομέα.

-
- Η Νότιος Αφρική, μη συμπεριλαμβανομένου της Σύμβασης Λομέ, έχουν λάβει βοήθεια που προέρχεται από τον Ευρωπαϊκό Προϋπολογισμό, ιδιαίτερα μέσω ενός «Ειδικού Προγράμματος για την βοήθεια των Θυμάτων του Απαρτχάιντ»· το 1995 αυτό επεκτεινόταν από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Επανοικοδόμηση και Ανάπτυξη· η Νότιος Αφρική έλαβε σχεδόν 600 εκατ. ECU κατά τη διάρκεια της δεκαετίας, από την οποία περισσότερο από τη μισή δόθηκε τα τρία τελευταία χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί την αναπτυξιακή επίδραση της πολύπλευρης βοήθειας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από άλλες χώρες. Η βοήθεια τροφίμων προς την Αφρική προέρχονταν κυρίως από την ΕΕ έχει δημιουργήσει καταναλωτικές συνήθειες όπου οι χώρες αποδέκτες της Αφρικής μπορούν μετά δυσκολίας να αντέξουν. Αυτό έχει οδηγήσει στην καταστροφή της τοπικής παραδοσιακής παραγωγής τροφίμων.

2.1 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Η θετική πλευρά των επιδράσεων της βοήθειας της ΕΕ προέρχονται από μερικές αναλύσεις της εμπειρίας κάποιων χωρών στη βάση προγράμματος προς πρόγραμμα.

Στο Μαλάουι, τα EDF προγράμματα εμφανίστηκαν να έχουν ήδη επιτυχία σε διαφορετικούς τομείς μέχρι την δεκαετία του 1980, και οι κυβερνητικές υπηρεσίες δείχνουν να έχουν ικανότητα για να λάβουν πλεονεκτήματα των νέων πηγών βοήθειας από αποτελεσματική χρήση των χρηματοδοτήσεων της ΕΕ.²⁴

Του 'ναντίον, η Σιέρα Λεόνε, η αναπτυσσόμενη αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων της γεωργίας και των οδικών μεταφορών χρηματοδοτήθηκαν από το EDF δείχνει να έχει πτωχεύσει.

Επίσης στο Ζαΐρ (νυν Κονγκό), τα προγράμματα της αγρο-βιομηχανίας εξετάστηκαν από το Συμβούλιο των Αντιπροσώπων της Επιτροπής²⁵, κανένα δεν υπάρχει σήμερα μετά από δέκα χρόνια. Όλα συνεχίζουν να λειτουργούν μόνο διότι η τοπική κυβέρνηση ή εξωτερικές πηγές τα υποστήριζαν.

Τα κριτήρια της διαμονής στα κράτη της βοήθειας της ΕΕ ήταν δύσκολα διευκρινισμένα και η αποτίμηση του προγράμματος δέχτηκε κριτική σαν πολύ χαλαρά τεχνικό ενώ οι διαχειριστές της ΕΕ έρεπαν να επιτρέψουν σε κοινωνικούς και πολιτικούς λόγους υπερτιμώντας τον οικονομικό τομέα. Η έξοδος από τις χρηματοδοτήσεις (από την Διαχείριση του EDF) για την αγροτική ανάπτυξη, την αγρο-βιομηχανία, την εκπαίδευση και τα προγράμματα υγείας ήταν βραδύς.

Άλλα προβλήματα που καθυστερούσαν την αποτελεσματικότητα των αναπτυξιακών πολιτικών στα Αφρικανικά Κράτη είχαν ως συνέπεια την ποιότητα των οικονομικών πολιτικών, ο βαθμός της ικανότητας και της ειλικρίνειας της διαχείρισης, η αποτελεσματικότητα της σχεδιαζόμενης βοήθειας και σε μερικές περιπτώσεις το επίπεδο την δημόσιας κινητικότητας και της συμμετοχή είναι πιθανόν να ενθαρρυνθεί.

Τα παραπάνω αποτελούν τους λόγους της μεγάλης διαφοράς που υπάρχει στο Μαλάουι και στην Σιέρα Λεόνε που αναφέρονται στο τρίτο και τέταρτο πρόγραμμα

Στο Μαλάουι, μια πιο ικανή κυβέρνηση ήταν ικανή να λάβει πλήρη υποστήριξη από την Ευρωπαϊκή βοήθεια, στο να την ενοποιήσει στον κύκλο της και να την χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά στην χρηματοδότηση προγραμμάτων.

²⁴ Enzo R Grilli, The European Community and thw Developing Countries, Cambridge University Press, 1997, page 122

²⁵ Court of Auditors, "Annual Report Concerning the Financial Year 1980, page 153

Στην Σιέρα Λεόνε, από την άλλη πλευρά, μια λιγότερη ικανή κυβέρνηση και λιγότερο αφοσιωμένη δημόσια διοίκηση ήταν ικανή να λάβει χρηματοδοτήσεις; από την Επιτροπή για αμφίβολα προγράμματα, τα οποία δεν προκαλούσαν/παρήγαγαν διαρκή οφέλη.

Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας αξιολόγησης που συντελέστηκε στην Αφρική μεταξύ του 1980 και 1995, από την European Union Support για τις επιχειρήσεις.

Από τα 103 προγράμματα που αναγνωρίστηκαν, τα 44 αναλύθηκαν σε βάθος, οδηγώντας στα ακόλουθα πορίσματα:

- Παρασχέθηκε χρηματοδότηση σε 5000 επιχειρηματίες
- Δημιουργήθηκαν γύρω στα 25000 με 30000 επαγγέλματα
- Τα δάνεια που δόθηκαν κυμαίνονταν μεταξύ 780 με 71500 ECU
- Η χρηματοδότηση αν τομέα έχει ως εξής: βιομηχανία 47,4%, εμπόριο και υπηρεσίες 27,1%, γεωργία 21,1% και άλλοι 4,4%.
- Το 24% των ωφελουμένων ήταν γυναίκες.
- Δημιουργία 5 έως 7 νέων επαγγελματιών κατά μέσω όρο στις επιχειρήσεις που έλαβαν χρηματοδοτική βοήθεια.

3.2 ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΛΟΜΕ

Για την εκτίμηση της προόδου που επιτεύχθηκε κατά την εφαρμογή της βοήθειας χρησιμοποιήθηκαν ποικίλοι τρόποι όπως είναι η φυσική αποπεράτωση των έργων, οι υποχρεώσεις και οι συνεισφορές στις εθνικές κυβερνήσεις, κτλ.

Για την Τρίτη Σύμβαση της Λομέ, το κόστος των αποφάσεων ανήλθε στα 56 εκατ. ECU, τα συμβόλαια στα 116εκ. ECU ενώ οι πληρωμές ανήλθαν

συνολικά στα 195 εκατ. ECU. Οι χρηματοδοτικές αποφάσεις της Τέταρτης Σύμβασης της Λομέ ανήλθαν στα 1.004 εκατ. ECU, οι συμβάσεις στα 1239 εκατ. ECU και οι πληρωμές στα 1100 εκατ. ECU.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η εφαρμογή μειώθηκε συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια. Οι αποφάσεις που λαμβάνονταν ήταν μεγαλύτερες από τις πληρωμές. Οι τομείς που έτειναν σε αυτό είναι οι περιορισμοί στην βοήθεια και η αβεβαιότητα των χωρών όπως η Λυμπέρια, η Νιγηρία, η Σομαλία, το Σουδάν και το Ζαίρ, λόγω κυρίως πολιτικής ανάπτυξης και διακυμάνσεων των κύριων διαδικασιών της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής βοήθειας στις χώρες της ACP.

Σύμφωνα με Χρηματοδοτική Ρύθμιση η εφαρμογή της 7^{ης} EDF, η Επιτροπή πληροφορεί το Συμβούλιο κάθε έτους για τις συμφωνίες που γίνονται κατά την διάρκεια τους έτους, σε μια ετήσια αναφορά που αφιερώνεται στην πρόσκληση της προσφοράς και των συμφωνιών.

Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα αφορούν την εφαρμογή της βοήθειας του 1996. Από τον πίνακα αυτόν εύκολα γίνεται φανερό ότι οι αλλαγές στις αναλογίες των εργασιών, προσφορών και υπηρεσιών διαφέρουν μεταξύ των διαδοχικών χρηματοδοτικών βοηθειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πίνακας 3.1 Εφαρμογή της βοήθειας του 1996

E DF	Εργασί ες	Προσφορ ές	Τεχνική Βοήθεια
6 ^η	42,47%	30,49%	26,04%
7 ^η	44,13%	14,27%	41,6%

Πηγή: Financial Co-operation under the Lome Conventions, Aid situation at the end of 1996, European Commission DE 92, November 1997, page 34.

Από τον παραπάνω πίνακα, μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε ότι το δείγμα των συμφωνιών ποικίλει κατά την διάρκεια της Σύμβασης. Η Τεχνική Βοήθεια είναι περισσότερο σημαντική κατά την διάρκεια των αρχικών σταδίων καθώς μπορεί να παρατηρηθεί από το υψηλό ποσοστό (41,6%) κατά την 7^η EDF.

Η βοήθεια είναι η κύρια πηγή εισοδημάτων σε πολλές χώρες της ACP, όμως είναι πολύ δύσκολος ο καθορισμός των επιδράσεων και της αποτελεσματικότητας όσον αφορά τις βελτιώσεις που προκύπτουν στην οικονομία μιας χώρας και στον κοινωνικό της τομέα. Οι τάσεις σε αυτές τις περιπτώσεις είναι αποτέλεσμα μιας ευρείας ποικιλίας εξωγενών και ενδογενών παραγόντων, όπως η κρατικές οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, στις οποίες η βοήθεια μπορεί να επιδρά αλλά να μην τις υπερσκελίζει.

Πολλές μελέτες υποστηρίζουν ότι η καθοριστική βοήθεια των χορηγών των χωρών της ACP έχει πιθανόν ένα όφελος αλλά περιορισμένη επίδραση στην μεγέθυνση είναι περιορισμένη, στις επενδύσεις και στις βελτιώσεις στον τομέα της υγείας, και αυτές οι επιδράσεις έχουν διαφορετική σημασία για την χώρα σύμφωνα την βασική κατάσταση και τις συνθήκες της οικονομικής πολιτικής²⁶.

Η βοήθεια έχει σημαδευτεί πολύ αποφασιστικά σε αυτές τις χώρες που άρχισαν με ελάχιστο κεφάλαιο και ανθρώπινους πόρους, και στις χώρες που έχουν αρχίσει τις σταθεροποιητικές πολιτικές και την δομική προσαρμογή των προγραμμάτων. Η Σύμβαση του Λομέ έχει χωρίς αμφιβολία ένα μοναδικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ ομάδων χωρών. Το κύριο πλεονέκτημά της προέρχεται από το γεγονός ότι έχει ελεγχθεί το έδαφος της αναπτυξιακής βοήθειας, που έχει παρασχεθεί ένα διαπραγματευτικό πλαίσιο για τον προσχεδιασμό εφ' όλης της ύλης των αρχών και των αντικειμενικών αξιών, και έχει αξιοσημείωτη κινητικότητα –

και σχεδόν εντελώς παραδοχή- στην χρηματοδότηση, χωρίς την οποία πολλά πρακτικά σχήματα δεν θα είχαν εκτελεστεί. Η προβλέψιμη φύση της Ευρωπαϊκής βοήθειας –τμήμα της μακρόχρονης σχέσης- ενθαρρύνοντας τις κυβερνήσεις των επιχορηγούμενων χωρών για να αδυνατίσει πολύ σε μακροχρόνιες μεταφορές.

Η αρχή της διατήρησης της συνεργασίας στην Σύμβαση της Λομέ έχει μειωθεί στην ουσία και δεν έχει εντελώς αντιληφθεί. Τείνει να περιορίζεται σε θεσμικό επίπεδο και η ένωση της διοίκησης των πηγών βοήθειας.²⁷

²⁶ Green Paper on relations between the European Union and the ACP countries on the eve of the 21st century, Challenges and options for a new partnership, European Communities, 1997.

3.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά την δεκαετία του 1980, πολλές χώρες της ACP ακολούθησαν πολιτικές που η βοήθεια δεν ευνόησε την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.

Συνεπώς, η δυναμικότητα της μεγέθυνσης από ένα δυναμικό ιδιωτικό τομέα λειτουργεί από μια αγορά φιλική προς το περιβάλλον σε μια υλιστική.

Η έμφαση κυρίως επικεντρώνεται σε ένα ρόλο του κράτους στο σχεδιασμό και στην διαχείριση της οικονομικής ανάπτυξης με δημόσιες επιχειρήσεις παράγοντας αγαθά και υπηρεσίες για την εγχώρια αγορά.

Κατά τη διάρκεια του τέλους της δεκαετίας του 1980, τα πράγματα άλλαξαν και η σημασία του ιδιωτικού τομέα ως μοχλού οικονομικής μεγέθυνσης είναι τώρα αναγνωρίσιμος μαζί με το γεγονός ότι το Κράτος θα απομακρύνεται από τις άμεσες επενδύσεις στους τομείς της παραγωγής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εκβιομηχάνιση επηρεάζεται σημαντικά από την απόδοση της τοπικής γεωργίας καθώς αυτή είναι ο κύριος τομέας σε πολλές Αφρικανικές χώρες. Οι γεωργοί παρέχουν πολλές από τις πρώτες ύλες στην βιομηχανία, ενώ ο αγροτικό πληθυσμός αποτελεί ένα μεγάλο τμήμα της εγχώριας αγοράς βιομηχανικών προϊόντων.

²⁷ Green Paper on relation between the European Union and the ACP countries on the eve of the 21st century, Challenges and options for a new partnership, European Communities, 1997.

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟ-ΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΙΓΗΡΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Νιγηρία έχει άφθονους φυσικούς πόρους. Η ανακάλυψη του πετρελαίου στις αρχές του 1960 στο Νότιο τμήμα της Νιγηρίας οδήγησε σε ραγδαία οικονομική ανάπτυξη και σε σημαντικές επενδύσεις στο βιομηχανικό τομέα. Δυστυχώς, η πτώση της τιμής του πετρελαίου και η συνεχής μείωση στο εισόδημα που προέρχεται από το πετρέλαιο είχε επίπτωση πάνω στην οικονομία.

Η Νιγηρία δεν έχει ωφεληθεί από τον εθνικό της πλούτο εδώ και δύο δεκαετίες. Εκτός από ένα διάλειμμα ελπίδας που ήταν σύντομο όπου εφαρμόστηκε το πρόγραμμα διαρθρωτικής προσαρμογής, η ανάπτυξη της χώρας σταμάτησε και η κοινωνικοοικονομική της κατάσταση χειροτέρευσε.

Στη δεκαετία του 1980 και στις αρχές του 1990, ο πληθωρισμός αυξανόταν κατά 3% ανά έτος, ξεπερνώντας την πραγματική αύξηση του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος (ΑΕΠ) ενώ το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ μειώθηκε κατά 15% συσσωρευτικά. Λαμβάνοντας υπόψη την χειροτέρευση σε όρους εμπορίου στην περίοδο αυτή, το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα έχει πέσει κατά 45%.²⁸

²⁸ International Monetary Fund, March 1997, Occasional Paper 148 by Gary Moser, Scot Rogers, and Reinold Van Til with Robin Kibuka and Inutu Lukonga, Nigeria: Experience with structural Adjustment.

Η οικονομική απόδοση της Νιγηρίας χαρακτηρίστηκε από πρόχειρες μακροοικονομικές πολιτικές, ανεπαρκή διαχείριση των φυσικών πόρων της και κυρίως προβλήματα αναποτελεσματικότητας των δημόσιων επενδύσεων οι όποιες οδήγησαν στη σπατάλη. Αυτές οι πολιτικές εμπνεύστηκαν από την επιθυμία να δημιουργηθούν βιομηχανικές πολιτικές χρηματοδοτούμενες από το κράτος, οι όποιες δεν εκτίθενταν στην πειθαρχία της αγοράς, αφού λειτουργούσαν υπό καθεστώς προστασίας και επίσης επιδότησης.

Το πετρέλαιο κυριαρχεί στην οικονομία και οδηγεί στην αμέλεια του αγροτικού τομέα και παρεμπόδιση της δημιουργίας απασχόλησης, διαφοροποίησης της εξαγωγής και της ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας.

Η Γεωργία αποτελούσε την κύρια δραστηριότητα σε όρους απασχόλησης και σύνδεσης με την υπόλοιπη οικονομία. Απασχολεί περίπου το 67% του εργατικού δυναμικού και αποτελούσε σχεδόν το 28% του ΑΕΠ το 1995. Το 90% της αγροτικής παραγωγής προέρχεται από την παραγωγή τροφίμων, η όποια βασίζεται αρκετά στη μικρή κλίμακας γεωργία. Η παραγωγικότητα είναι χαμηλή αλλά με την βελτιωμένη τεχνολογία, την αυξανόμενη άρδευση και άλλες καινοτομίες, η γεωργία μπορεί να πετύχει μεγάλα κέρδη. Το έδαφος της Νιγηρίας είναι καλλιεργήσιμο και περίπου 40% αυτού καλλιεργείται.

Ο Οργανισμός των Τροφίμων και Αγροτικής των Ηνωμένων Εθνών (Food and Agricultural Organization) θεωρεί το έδαφος της Νιγηρίας ως χαμηλό προς μεσαίο σε παραγωγικότητα αν εκμεταλλεύεται σωστά. Τα κύρια εξαγωγικά προϊόντα είναι το κακάο και το καουτσούκ τα όποια αποτελούν σχεδόν το 60% των μη-πετρελαϊκών εξαγωγικών προϊόντων ενώ η γλυκοπατάτα, φυτό γένους *manihot ponicum miliaceum* αποτελούν τα κύρια προϊόντα των τροφίμων.

Ο τομέας των κατασκευών αποτελεί λιγότερο από το 5% του ΑΕΠ. Ο

τομέας των υπηρεσιών κυριαρχείται από το εμπόριο που καλύπτει περίπου το 18% του ΑΕΠ για το 1995.

Ο Πετρελαϊκός πλούτος εξηγεί τον λόγο για τον οποίο η Νιγηρία μπορεί για τόσο μακρύ διάστημα να υποστηρίξει κάποιες ανεπαρκείς μακροοικονομικές πολιτικές οι οποίες χαρακτηρίζονται πολλές φορές από υπερβολικά πλεονασματικές νομισματικές πολιτικές και ένα ουσιαστικά υπερτιμημένο νόμισμα και μια ανισοκατανομή των δημόσιων οικονομικών και από την πλευρά των εσόδων και από την πλευρά των εξόδων.

Ο Πίνακας 4.1 που ακολουθεί μας δείχνει τη διάρθρωση της οικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ.

	1975	1985	1994	1995
Γεωργία	31,7	37,3	38,7	28,2
Βιομηχανία	28,5	29,2	34,7	53,3
Κατασκευές	5,0	11,6	7,7	4,5
Υπηρεσίες	39,8	33,5	26,6	18,5
Ιδιωτική Κατανάλωση	66,7	73,8	68,7	58,8
Γενική Δημόσια Κατανάλωση	12,6	13,5	11,3	9,6
Εισαγωγή των αγαθών	22,8	12,4	22,7	37,2

Πηγή : Trends in Developing Economies, A World Bank Book, 1996.

Κατά τη δεκαετία του 1970 η Νιγηρία εξελίχθηκε από μια φτωχή αγροτική οικονομία σε μια σχετικά πλούσια οικονομία που κυριαρχείται από το πετρέλαιο. Το 1969 ο τομέας του πετρελαίου αποτελούσε λιγότερο από το 30% του ΑΕΠ, ποσό που αντιστοιχούσε στα 370 εκατομμύρια δολάρια σε εξαγωγές, δηλαδή στο 42% του συνόλου των εξαγωγών. Το κατά κεφαλήν εισόδημα ήταν μόνο 130 δολάρια και περισσότερο από το 50% του ΑΕΠ προερχόταν από τον αγροτικό τομέα.²⁹

²⁹ International Monetary Fund, March 1997, Occasional Paper 148 by Gary Moser, Scot Rogers, and

Το 1980 ο πετρελαϊκός τομέας αντιστοιχούσε περίπου στο 30% του ΑΕΠ, οι εξαγωγές πετρελαίου έφταναν τα 25 δισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή το 96% του συνόλου των εξαγωγών και το κατά κεφαλήν εισόδημα ξεπερνούσε τα 1100 δολάρια. Με την ανακάλυψη και την εκμετάλλευση του πετρελαίου, η οικονομία της Νιγηρίας ήρθε αντιμέτωπη με πολλές αλλαγές καθώς το πραγματικό συναλλαγματικό επιτόκιο συνέχισε να ανατιμάται κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970. Η συνεχής μείωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα των μη-πετρελαϊκών αγαθών απεικονιζόταν από την ουσιαστική μείωση των εξαγωγών του αγροτικού τομέα η οποία ξεκίνησε από τα μισά της δεκαετίας του 1960 και συνεχίστηκε μέχρι 1970, όταν η παραγωγή του πετρελαίου είχε φτάσει στην κορυφή της. Πέρα από τη δραματική αύξηση στα πετρελαϊκά έσοδα στη δεκαετία του 1970 η κυβέρνηση απέτυχε να ενδυναμώσει τα δημόσια οικονομικά της χώρας. Η υπερβολική επέκταση των δημόσιων εξόδων από ένα ποσό του 13% του ΑΕΠ στην περίοδο 1970 - 73 σε 25% την περίοδο 1974 - 80 οδήγησε τον προϋπολογισμό από ένα μικρό πλεόνασμα σε έλλειμμα που έφτανε κατά μέσο όρο το 2,5% του ΑΕΠ το χρόνο. Η νομισματική πολιτική χρηματοδότησης των ελλειμμάτων αυτών συντέλεσε στην ραγδαία ανάπτυξη σε χρήμα χαρακτηριζόμενο από έντονο ρυθμό συναλλαγών και σε επιτάχυνση του πληθωρισμού. Το νόμισμα της χώρας Ναϊρά ήταν υπερτιμημένο και ακολούθησε η διάβρωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Νιγηρίας και η μείωση του πραγματικού ΑΕΠ. Ο Πετρελαϊκός τομέας συντήρησε το πλεονάζον εξωτερικό τρέχοντα λογαριασμό του 1,5% του ΑΕΠ κατά την περίοδο αυτή ενώ το ακαθάριστο διεθνές αποθεματικό κεφάλαιο ήταν το αντίστοιχο των εισαγωγών των επτά μηνών. Το 1980, το εξωτερικό χρέος της χώρας ήταν μόνο 4,1 δισεκατομμύρια δολάρια ή 50% του ΑΕΠ και η εξυπηρέτηση του χρεούς ήταν 3,7%.

Ο προσανατολισμός της οικονομικής πολιτικής της δεκαετίας του 1970 δεν προετοίμασε τη χώρα για την τελική πτώση των τιμών του πετρελαίου στις αρχές του 1980. Οι δημόσιες επενδύσεις συχνά στόχευαν σε δαπανηρά και πολλές φορές ακατάλληλα έργα υποδομής με αμφίβολες αποδόσεις ενώ ο αγροτικός τομέας παραμερίστηκε σε σημαντικό βαθμό. Η βιομηχανική πολιτική της Νιγηρίας ήταν εσωστρεφής με μεγάλη έμφαση στην προστασία και στον κρατικό έλεγχο, γεγονός που δημιούργησε ένα μη ανταγωνιστικό κατασκευαστικό τομέα. Εντούτοις, εξαιτίας του μεγέθους της, η οικονομία της Νιγηρίας παρέμεινε κυρίαρχη της περιοχής.³⁰

Πέρα από όλα αυτά, η Νιγηριανή οικονομία έχει μεγάλη επιρροή στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής αφού περίπου το 80% των προϊόντων που πωλούνται στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής προέρχονται από την Νιγηρία.

Τον Ιούνιο του 1986 το κράτος υιοθέτησε ένα αρκετά επαρκές πρόγραμμα διαρθρωτικής προσαρμογής.

Το πρόγραμμα στόχευε στους ακόλουθους τομείς:

- 1) Στην αναδιάρθρωση και στη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας έτσι ώστε να μειωθεί η εξάρτηση από τον πετρελαϊκό τομέα και τις εισαγωγές.
- 2) Στην επίτευξη ισότητας του νομισματικού τομέα και του ισοζυγίου πληρωμών.
- 3) Στην προώθηση την οικονομικής ανάπτυξης έτσι ώστε να μην είναι πληθωριστική.

³⁰ International Monetary Fund, March 1997, Occasional Paper 148 by Gary Moser, Scot Rogers, and Reinold Van Til with Robin Kibuka and Inutu Lukonga, Nigeria: Experience with structural Adjustment.

Ο απώτερος σκοπός όλων αυτών για την περίοδο 1987 - 88 ήταν να υπάρξει μια πραγματική αύξηση του 3% - 4% του ΑΕΠ και μια μείωση του πληθωρισμού σε 20% ανά έτος. Υπολογιζόταν ότι η αναμενόμενη υποτίμηση του Ναϊρά (το εγχώριο νόμισμα) θα έχει σημαντική επίπτωση στις καταναλωτικές τιμές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι κατά παράδοση ο μεγαλύτερος εξαγωγέας των αγαθών της Νιγηρίας. Κάτω από τις τέσσερις Συμβάσεις της Λομέ από το 1975, η ροή πόρων προς τη Νιγηρία ξεπερνά το ένα δισεκατομμύριο ECU, όπου περίπου 640 εκατομμύρια ECU είναι σε μορφή προγραμματισμένης επιχορήγησης ενώ πάνω από 420 εκατομμύρια ECU ήταν σε μορφή δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE).³¹

Το πρόγραμμα «Εθνικής Ένδειξης» 365 εκατομμυρίων ECU της Σύμβασης της Λομέ IV για την Νιγηρία είναι ένα από τα μεγαλύτερα που έχει λάβει κράτος της ΑΚΕ. Αυτά τα αποθεματικά κεφαλαίων εστιάζονται στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, στη συντήρηση και στην προστασία του περιβάλλοντος σε σχέση με την αγροτική ανάπτυξη, στην παροχή πόσιμου νερού, στην εκπαίδευση και στην θεσμική υποστήριξη. Το πρόγραμμα της θεσμικής συνεργασίας είναι το μεγαλύτερο σε όποιο κράτος της ΑΚΕ.

Η υποβάθμιση του πολιτικού και του οικονομικού κλίματος κατά διάρκεια του 1994 οδήγησε σε δυσχέρειες επίτευξης του έργου. Είχε σαν αποτέλεσμα την εφαρμογή περιορισμένου αριθμού μεταρρυθμίσεων στις αρχές του 1995 σε συνδυασμό με την αναθεώρηση των υπαρχόντων προγραμμάτων. Επίσης, όσον αφορά στην σύνδεση των νέων έργων και προγραμμάτων κάποιες οδηγίες που θα εφαρμοστούν στα μελλοντικά αναπτυξιακά έργα συνεργασίας της χώρας εγκρίθηκαν στο τέλος του 1994. Αυτά εστιάζουν κατά κύριο λόγο στο περιορισμό της φτώχειας.

³¹ EU-ACP COOPERATION IN 1994, pp.154, Special issue July 1995.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε μια σειρά κυρώσεων για τη χώρα εκείνη που συμπεριλαμβάνει την διακοπή της αναπτυξιακής συνεργασίας.

4.1 Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗ ΝΙΓΗΡΙΑ

Κάτω από τη Σύμβαση της Λομέ IV, η ΕΤΕ είχε ήδη ορίσει το ποσό των 130 εκατομμυρίων ECU από τα αποθέματά της για την ανάπτυξη του τομέα της ενέργειας, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των αγροτικών βιομηχανιών και άλλων παραγωγικών τομέων της οικονομίας. Δυστυχώς, εξαιτίας της μη πληρωμής των καθυστερημένων χρεών, όλα τα προγράμματα της ΕΤΕ στη Νιγηρία σταμάτησαν από το 1994. Η ειρωνεία εδώ είναι ότι η Νιγηρία θεωρήθηκε ως μια οικονομία με καλές επιδόσεις και με ποσοστό του ΑΕΠ που έφτανε στο 5,3% την περίοδο 1989 - 93 ενώ σημειώθηκε αύξηση του ΑΕΠ σε 5,9% την περίοδο 1985 - 89.

Σε περιφερειακό επίπεδο η Νιγηρία ωφελήθηκε από τα κεφάλαια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΑ) που προορίζονταν για το Αφρικανικό Πρόγραμμα Rinderpest, το πρόγραμμα της αεροναυτιλιακής δορυφορικής τηλεπικοινωνίες και την αγροτική έρευνα.

Ο Πίνακας που ακολουθεί δείχνει το σύνολο της διανομής των αντίστοιχων ποσών βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τη Νιγηρία κατά τη διάρκεια της περιόδου 1976 - 1995.

Πίνακας 4.2 Διανομή των ECU σε εκατ. (ΕΤΑ και ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ)

	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95
Προϋπολογισμός				
Λοίπα ΕΤΑ+ΕΤΕ				
Πρόγραμμα Εθνικής ένδειξης				

Πηγή: LA COOPERATION UE-ACP EN 1994, EU-ACP COOPERATION IN 1994, Special issue, July 1995.

Με βάση τον παραπάνω πίνακα αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει μια σταθερή αύξηση των χρημάτων στην οικονομία της Νιγηρίας.

Στη συνέχεια υπάρχει άλλος πίνακας που δείχνει την ανάλυση του προγράμματος Εθνικής Ένδειξης (NIP) που υπολογίστηκε τον Ιούνιο του 1995.

Πίνακας 4.3 Τομεακή ανάλυση του NIP σε ποσοστό (%) του συνόλου

ΤΟΜΕΑΣ	%
Περιβάλλον	12
Αγροτική ανάπτυξη/αλιεία	24
Μεταφορές & συγκοινωνίες	16
Ορυχεία/Βιομηχανική ανάπτυξη/MME	10
Κοινωνικοί Τόμεις	24
Υπόλοιποι	14

Πηγή: EU-ACP COOPERATION in 1994, Special issue, July 1995

Παρακάτω υπάρχει μια σύντομη περιγραφή των αποτελεσμάτων της οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας στη Νιγηρία πριν από την διακοπή της βοήθειας στη χώρα το 1995.

Κάτω από το πρόγραμμα εθνικής ένδειξης για το 6ο και το 7ο ΕΤΑ, ορίστηκε το ποσό των 213,5 εκατομμύρια ECU και των 365 εκατομμύρια αντίστοιχα για τη Νιγηρία. Η Λομέ IV (200 εκατομμύρια ECU) δεν θα δωθεί μέχρι την έναρξη της συνεργασίας. Οι στόχοι του προγράμματος αφορούν την αγροτική ανάπτυξη, την ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού, την προστασία του περιβάλλοντος και την παροχή πόσιμου νερού.

Τα κύρια έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το 6ο ΕΤΑ είναι³²:

- Αγροτικός Ηλεκτρισμός- ECU 68,9 εκατομμύρια
- Πρόγραμμα ανάπτυξης ξηράς ζώνης βόρειο - Ανατολικά- ECU 4,2 εκατ.
- Εκπαίδευση και αγροτικό πρόγραμμα- ECU 35εκατ.
- Πρόγραμμα ταμειακής εισαγωγής- ECU 30.6 εκατ.
- Πρόγραμμα εκπαιδευτικού βραβείου-ECU 33 εκατ.
- Περιβαλλοντική επίβλεψη- ECU 2 εκατ.
- Πρόγραμμα αναδάσωσης του Κατσινάς ECU 9.4 εκατ.

Τα κύρια έργα στο 7ο ΕΤΑ είναι τα ακόλουθα:

- Αεροναυπηγική δορυφική τηλεπικοινωνία- ECU 20 εκατ.
- Ανάπτυξη τσαγιού της Μαμπίλλας- ECU 31.8 εκατ.
- Αγροτική υγιεινή-ECU 1 εκατ.
- Νιγηριανή τηλεπικοινωνία - Συντήρηση και Εκπαίδευση- ECU 0.5εκατ.
- Εθνικό πρόγραμμα για το Oban Hills- ECU 6.5 εκατ.
- Πρόγραμμα πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών- ECU 11.5 εκατ.
- Πρόγραμμα για τη στεγνή ζώνη της Katsina- ECU 25 εκατ.
- Βοήθεια στο ειδησεογραφικό πρακτορείο της Νιγηρία-ECU 3 εκατ.
- Πρόγραμμα μείωσης της φτώχειας για την περιοχή Μπόρνο - ECU 15.4 εκατ.
- Μονάδα υποστήριξης διεύθυνσης - ECU 2 εκατ.
- Αναδάσωση της ξηράς ζώνης της Kaduna- ECU 1 εκατ.

³² Financial Cooperation Under Lomé Conventions, Aid Situation at the End of 1996, European

-
- Πρόγραμμα πολυετούς εκπαίδευσης- ECU 2.8 εκατ.

Το ποσό των 25 εκατομμυρίων προβλέφθηκε για τη Διαρθρωτική προσαρμογή στο πρόγραμμα εθνικής ένδειξης της Λομέ IV. Ωστόσο, με την διακοπή των σχέσεων μεταξύ του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και του Νιγηριανού κράτους το 1993, το ποσό αυτό δόθηκε σε άλλες χώρες και συνεπώς δεν είναι πλέον διαθέσιμο για τη Νιγηρία. Η ΕΤΕ δημοσίευσε μια προειδοποίηση στη Νιγηρία στις 5 Δεκεμβρίου ότι όλα τα εκκρεμή δάνεια θα διακοπούν, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στα 1,5 δισεκατομμύρια δολάρια.

Η Νιγηρία επωφελείται από ορισμένα περιφερειακά προγράμματα μεταξύ των οποίων τα πιο σημαντικά είναι τα ακόλουθα:

- Αεροναυτιλιακή δορυφορική επικοινωνία (aeronautical satellite communication) - ECU 30.5 Εκατ. των οποίων ECU 20 εκατ. είναι από πρόγραμμα εθνικής ένδειξης

- Αφρικανικό πρόγραμμα για ασθένειες κολλητικές στα ζώα- ECU 1.9 εκατ.

- Περιφερειακό κέντρο εκπαίδευσης σε διαστημικά θέματα- ECU 3 εκατ.

Η αναπτυξιακή συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη Νιγηρία διακόπηκε μετά τον απαγχονισμό του περιβαλλοντολόγου Ken Saro - Wiwa και επιπλέον υιοθετήθηκαν άλλα μέτρα εναντίον της χώρας όπως κυρώσεις για χρήση όπλων και περιορισμοί έκδοσης Visa στα μέλη της κυβέρνησης. Η οικονομική βοήθεια παρέχεται περισσότερο με τη μορφή ανθρωπιστικής βοήθειας, για παράδειγμα 200,000 ECU ορίστηκαν για το 1996 για την καταπολέμηση της χολέρας στα βόρεια της χώρας.

Ξεκίνησε αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αντιπροσώπους της

Νιγηρίας τον Ιανουάριο του 1999 προκειμένου να αναγκάσουν τους στρατιωτικούς που κυβερνούσαν τη χώρα να προβούν σε Δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις. Μετά το θάνατο του δικτάτορα της Νιγηρίας το 1998 η Ευρωπαϊκή Ένωση διέγραψε πολλές από τις προαναφερθείσες κυρώσεις αλλά δεν έβαλε σε πλήρη εφαρμογή την αναπτυξιακή βοήθεια.

4.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι ο ιδιωτικός τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και κατά συνέπεια αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα στην αναπτυξιακή συνεργασία. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα σύμφωνα με το 8ο ΕΤΑ και στα προγράμματα εθνικής και περιφερειακής ένδειξης μέσω της χρηματοδότησης της ΕΤΕ και στην επόμενη Σύμβαση - συνεργασία ΕΕ - ΑΚΕ.

³³ Από την Ευρωπαϊκή πλευρά δεν υπάρχει ουσιαστικά καμιά αντίρρηση. Υπεύθυνοι των κρατών μελών για αποφάσεις θεωρούν ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε τέτοια θέματα.

Από την πλευρά των χωρών ΑΚΕ υπάρχουν αντιθέσεις για αρκετούς λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι η αδυναμία του ιδιωτικού τομέα στα κράτη της ΑΚΕ. Ο ιδιωτικός τομέας περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό των ΜΜΕ. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις είναι πολύ περιορισμένες στους τομείς της αγροτοβιομηχανίας και των κατασκευών. Υπάρχει επίσης και κρατική ιδιοκτησία παρά την τάση προς τις ιδιωτικοποιήσεις. Πέρα από αυτό, όταν ο ιδιωτικός τομέας προσπαθεί να διευρυνθεί αντιμετωπίζει σοβαρά εμπόδια είτε διαρθρωτικά είτε υπανάπτυξης (έλλειψη αγορών, υποδομών, οικονομικών συστημάτων και διαχείρισης αποτελεσματικής).

³³ Andre huybrechts, Relaunching the Private Sector Approach in Future ACP_EU Relations: outline

Ο δεύτερος λόγος είναι η κακή οργάνωση του ιδιωτικού τομέα και η έλλειψη υποδομών.

Ο τρίτος λόγος και ο πιο σοβαρός είναι ο παραδοσιακός ρόλος του κράτους στις οικονομίες των χωρών της ΑΚΕ. Από την περίοδο της ανεξαρτησίας τους τα κράτη της ΑΚΕ σε πολλές περιπτώσεις έχουν διαμορφώσει κεντρικές οικονομίες, έχουν προχωρήσει σε κρατικοποιήσεις εταιριών ξένης ιδιοκτησίας και έχουν δημιουργήσει δημόσια ιδρύματα και κρατικές επιχειρήσεις.

Το θεσμικό και το νομικό πλαίσιο χτίστηκε όχι για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη των επιχειρήσεων αλλά για να επιτρέψει στο κράτος να απολαμβάνει τα μέγιστα κέρδη από αυτές. Μετά από μια μακρά διάρκεια του κρατικού ελέγχου υπάρχει ακόμα αντίθεση στον ιδιωτικό τομέα. Είναι δύσκολο να υπάρξει διάλογος αλλά ακόμα και όταν αυτός υφίσταται οι διάφορες ομάδες δυσκολεύονται να διαμορφώσουν άποψη. Οι κυβερνήσεις αποδέχονται τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής των χωρών τους. Οι αντιπρόσωποι των κρατών της ΑΚΕ δεν παραδίδουν εύκολα την εξουσία που απολαμβάνουν μέσω της ενδοκρατικής φύσης συνεργασίας με την Ευρώπη και άλλα πλεονεκτήματα.

Η στρατηγική που προτείνεται στοχεύει να συνεισφέρει στον περιορισμό της φτώχειας και την επιτυχή ολοκλήρωση των κρατών ΑΚΕ σε μια διεθνή οικονομία.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της στρατηγικής είναι τα ακόλουθα³⁴:

α) συνεργασία με τις κυβερνήσεις των κρατών ΑΚΕ για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος.

β) συνεργασία με οργανώσεις του ιδιωτικού τομέα για να ενισχύσει την

of a Strategy. (ECDPM Working Paper No. 59 Maastricht: ECDPM.

³⁴ Andre Huybrechts, Relaunching the Private Sector Approach in Future ACP_EU Relations: outline of a Strategy. (ECDPM Working Paper No. 59 Maastricht: ECDPM.

αποτελεσματικότητα τους στην προσφορά υπηρεσιών προς τα μέλη τους και συμμετοχή τους στο διάλογο με την κυβέρνηση.

γ) συνεργασία για επέκταση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του ιδιωτικού τομέα ιδιαίτερα μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας ΕΕ και χωρών ΑΚΕ. ~~Η επιτροπή δεν θα προσπαθήσει να προσφέρει άμεση στήριξη στις επιχειρήσεις των χωρών της ΑΚΕ.~~

Ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να ειπωθεί ως μηχανισμός της οικονομικής ανάπτυξης και επίσης ως πηγή της κύριας απασχόλησης στην πλειοψηφία των αναπτυσσόμενων χωρών. Μπορεί κάποιος να ορίσει τον ιδιωτικό τομέα ως τη σφαίρα της οικονομικής δραστηριότητας όπου το φυσικό και το οικονομικό κεφάλαιο βρίσκεται περισσότερο σε ιδιωτικά χέρια και όπου οι εμπορικές αποφάσεις παίρνονται από ιδιωτική πρωτοβουλία σε όρους των αγορών οι οποίες είναι σε μεγάλο ποσοστό ανταγωνιστικές³⁵. Περιλαμβάνει μέρη του ανεπίσημου τομέα όπου το 80% του πληθυσμού απασχολείται. Συνεισφέρει επίσης περίπου στο 65% - 75% του ΑΕΠ. Άρα πρέπει να αναγνωριστεί ότι η διάρθρωση και ο δυναμισμός του ιδιωτικού τομέα διαφέρει υπερβολικά από χώρα σε χώρα.

Η αναπτυξιακή συνεργασία της ΕΕ για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα με βάση τη Σύμβαση της Λομέ IV έχει τα εξής τρία αντικείμενα³⁶:

➔ δημιουργία απασχόλησης μέσω στήριξης των ΜΜΕ.

➔ Μείωση της φτώχειας στον ανεπίσημο τομέα της οικονομίας μέσω της στήριξης των μικρών επιχειρήσεων.

➔ Αύξηση των εξαγωγών μέσω της ανάπτυξης του εμπορίου.

Τα τρία επίπεδα υποστήριξης είναι τα ακόλουθα:

³⁵ Adapted from "Support of Private Sector Development", OECD Development Guidelines Series, 1995

³⁶ INFO FINANCE 1995, The European Development Fund (EU February 1996)

α) το επίπεδο επιχειρήσεις: περιλαμβάνει τα προγράμματα εκείνα που παρέχουν διευκολύνσεις εγγύησης, χρηματοδότησης και τεχνικής υποστήριξης σε ατομικές (μικρές και μεσαίες) επιχειρήσεις.

β) Μέσο επίπεδο: όπου η επιτροπή παρέχει μερική στήριξη οικοδομικής χωρητικότητας για οικονομικούς μεσολαβητές και είναι οι προμηθευτές των τεχνικών, επαγγελματικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών και αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και συνεταιρισμοί του ιδιωτικού τομέα. Η ΕΤΕ επενδύει σε μερικά ιδρύματα οικονομικής ανάπτυξης και υψηλού κινδύνου κεφαλαίου.

γ) Πολιτική και θεσμικό πλαίσιο: η επιτροπή στηρίζει τη διαρθρωτική προσαρμογή³⁷ και προβαίνει σε βελτιώσεις ως προς την πολιτική του θεσμικού και ρυθμιστικού περιβάλλοντος του εμπορίου στην οποία περιλαμβάνονται: **γ.1.1)** μακροοικονομική σταθερότητα, **γ.1.2)** διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις (οι οποίες βοηθούν την ελεύθερη αγορά), **γ.1.3)** μέτρα διευκόλυνσης του εμπορίου και αύξησης των εξαγωγών, **γ.1.4)** περιφερειακή συνεργασία και πρωτοβουλίες ολοκλήρωσης οι οποίες στοχεύουν στο συντονισμό των νομικών και ρυθμιστικών πλαισίων του εμπορίου και προστασίας των επενδύσεων.

4.3 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΜΜΕ)

Πρόσφατα ο ρόλος και η θέση των ΜΜΕ έχει επικεντρωθεί στην ανάπτυξη της Αφρικής. Μέσα από την ανεξαρτησία πολλών Αφρικανικών χωρών αρκετή προσοχή δόθηκε στην προώθηση μεγάλων βιομηχανιών. Οι επιχειρήσεις αυτές επωφελήθηκαν από προνομιούχες συμβάσεις πιστώσεων, ξένου συναλλάγματος και επιχορηγήσεων.

³⁷ Commission from the Commission to the Council and the European Parliament, A European Community strategy for private sector development in ACP countries, Brussels, 20.11.1998, COM (1998) 667 final

Αναμφίβολα, έγιναν προσπάθειες για την πρόωθηση των ΜΜΕ αλλά δεν ενισχύθηκαν από την πολιτική, οικονομική και θεσμική ηγεσία.

Στη δεκαετία του 1980 αναδείχθηκε μια κύρια μεταστροφή σε αναπτυξιακές στρατηγικές κάτω από ξένους χρηματοδοτικούς περιορισμούς όπου πολλές χώρες άρχισαν να εισάγουν πολιτικές για την απελευθέρωση της οικονομίας, τη διανομή του πλούτου από την αγορά, την πρόωθηση του ιδιωτικού τομέα.

Παρακάτω, υπάρχει σχεδιάγραμμα των στοιχείων που αιτιολογούν την σημασία της ανάπτυξης των ΜΜΕ³⁸:

- ➔ Σημαντική η συνεισφορά τους στην οικονομική ανάπτυξη.
- ➔ Χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό δημιουργίας απασχόλησης.
- ➔ Συνεισφέρουν στην ελαχιστοποίηση του κοινωνικού κόστους της διαρθρωτικής προσαρμογής.
- ➔ Συνεισφέρουν στη μεγαλύτερη διαφοροποίηση και αποσύνθεση της παραγωγικής βάσης ειδικότερα στη βιομηχανία.
- ➔ Σημαντικό πεδίο ανάδειξης στελεχών.

Οι ΜΜΕ μπορούν και παίζουν σημαντικό ρόλο κλειδί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Τα παραπάνω στοιχεία είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τις Αφρικανικές χώρες και ειδικότερα για τις λιγότερο αναπτυγμένες που χαρακτηρίζονται από έλλειψη ΜΜΕ.

Η οικονομία της Νιγηρίας έχει άφθονο εργατικό δυναμικό αλλά οι υφαντουργικές επιχειρήσεις της δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τις αντίστοιχες της Κίνας. Ακόμα και όταν το μέγεθος της εργασίας και οι

³⁸Development Centre DOCUMENTS, New Approaches to Financing Development in Africa, OECD, 1996.

μέθοδοι διαχείρισης ταυτίζονται η Νιγηρία δεν μπορεί να αυξήσει το κεφάλαιο της. Ωστόσο, τα πράγματα προβλέπεται να αλλάξουν με την εγκαθίδρυση δημοκρατικής κυβέρνησης και δημιουργίας ευνοϊκού περιβάλλοντος για επενδύσεις. Είναι προφανές ότι το φτηνό εργατικό δυναμικό είναι σημαντικό για τη χώρα αλλά το κεφάλαιο υπερέχει.

Για πολλά χρόνια η Νιγηρία δεν μπορούσε να προσεγγίσει ξένους επενδυτές λόγω του δυσμενούς πολιτικού και οικονομικού περιβάλλοντος της. Τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν αλλά υπάρχει ακόμα ανεπάρκεια υποδομών και καλής οικονομικής απόδοσης.

Πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχει μετατόπιση στην ανάπτυξη από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα. Οι κρατικοί έλεγχοι στις επενδύσεις μειώνονται σε σημαντικό βαθμό ενώ ενθαρρύνεται η ανάπτυξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η Νιγηρία ανέκαθεν ακολουθούσε την πολιτική του ανεφοδιασμού μέσω της υποκατάστασης των εισαγωγών.

Επίσης, έχει βελτιωθεί η χρηματιστηριακή αγορά και κατά συνέπεια υπάρχει έλξη ξένου κεφαλαίου στη χώρα. Μέχρι πρόσφατα υπήρχε εξάρτηση των οικονομιών από την παραδοσιακή μορφή χρηματοδότησης μέσω δανείων αλλά σήμερα καμιά χώρα δεν εξαρτάται πλήρως από οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα ή Σωματεία Διεθνούς Χρηματοδότησης³⁹.

Το χρημαστήριο της Νιγηρίας ιδρύθηκε στη δεκαετία του 1960 για πολιτικούς λόγους. Η χώρα στόχευε στην πολιτική της μετατόπισης του κεφαλαίου σε τοπικό πλούτο. Προσπαθούσε να αναγκάσει τις πολυεθνικές εταιρείες να πουλήσουν ένα μέρος των αποθεμάτων τους σε εγχώριους επενδυτές έτσι ώστε η οικονομία να μην ελέγχεται πλήρως από ξένες εταιρείες και επίσης το κεφάλαιο να ανήκει στους πολίτες.

³⁹ Edited by Jean-Claude Berthélemy and Carlos Quenan, Development Centre Documents, New Approaches to financing Development in Africa, OECD 1996.

Ένα καλά οργανωμένο τραπεζικό σύστημα είναι σημαντικό για την ενίσχυση των ΜΜΕ. Πολλές από αυτές αντιμετωπίζουν προβλήματα απόκτησης πίστωσης για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων λόγω του ότι είτε η πίστωση είναι ακριβή (υψηλά επιτόκια) είτε οι τράπεζες δεν εμπιστεύονται τις επιχειρήσεις αυτές και κατά συνέπεια δεν δίνουν επαρκή δάνεια. Βέβαια οι τράπεζες είναι προσεχτικές γιατί δεν έχουν νομική προστασία σε περίπτωση μη πληρωμής των δανείων. Άρα είναι σημαντικό αν πρέπει να συμμετέχουν οι τράπεζες ενεργητικά στη χρηματοδότηση αυτών των ΜΜΕ. Επιπλέον, οι τράπεζες χρειάζονται περισσότερες εγγυήσεις και καλύτερη πληροφόρηση.

Στην ανάπτυξη των ΜΜΕ υπάρχουν πολλά εμπόδια όπως η ανεπάρκεια της χρηματοδότησης στο ξεκίνημα τους.

Στη δεκαετία του 1980 η Νιγηρία και η Αφρική ως σύνολο πέρασαν στο επίπεδο της οικονομικής απελευθέρωσης η οποία στόχευε στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας των οικονομικών συστημάτων, στη καλύτερη παροχή πιστώσεων, στην ελαχιστοποίηση των οποιονδήποτε ποσοτικών περιορισμών και επιτοκίων. Κατά συνέπεια οι τράπεζες αφού αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο ανταγωνισμό ενδιαφέρονται για τις ΜΜΕ.

Μια επιπλέον δυσκολία είναι ότι οι ΜΜΕ στη Νιγηρία καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Σωστά είπε ο M. Lelart⁴⁰ ότι οι ΜΜΕ τοποθετούνται μεταξύ των μόνιμων διαρθρωτικών οντοτήτων και πολύ μικρών επιχειρήσεων έτσι ώστε να καταλαμβάνουν ένα μεσαίο έδαφος μεταξύ του επίσημου και του ανεπίσημου τομέα της οικονομίας.

Η Νιγηρία θα μπορούσε να προβεί στην υιοθέτηση ορισμένων κριτηρίων προκειμένου να διευκολυνθεί η ταξινόμηση των ΜΜΕ έτσι ώστε η παροχή βοήθειας προς αυτές να δοθεί όσο καλύτερα γίνεται.

⁴⁰ Lelart M., (1985) "Les modes de financement des petites et moyennes entreprises, Entreprises et

Μερικά από τα κριτήρια αυτά χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα⁴¹ και μπορούν να εφαρμοστούν στη Νιγηρία:

→ καθορισμός του μέγιστου αριθμού των απασχολούμενων των ΜΜΕ.

→ Καθορισμός του μέγιστου ποσοστού της μετοχής που ανήκει σε τρίτα πρόσωπα.

→ Καθορισμός του μέγιστου τζίρου που επιτρέπει σε μια επιχείρηση να ονομάζεται ΜΜΕ.

Η ΕΕ έχει υιοθετήσει αναπτυξιακές στρατηγικές οι οποίες δίνουν βαρύτητα στην στήριξη της ανάπτυξης των ΜΜΕ και του ιδιωτικού τομέα γενικότερα. Οι προσπάθειες αυτές στοχεύουν στη βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντός τους και στη στήριξη της δημιουργίας τους και βιωσιμότητάς τους και ειδικότερα της παροχής θεσμικής υποστήριξης και σχεδιασμού προγραμμάτων ενίσχυσης. Οι διάφορες οργανώσεις του ιδιωτικού τομέα έχουν ήδη γνωστοποιήσει την ίδρυση ενός business ACP Forum.

Entrepreneurs en Afrique”, edited by S. Ellis and Y. a. Faurle, Karthala/Orstom, Paris.

⁴¹ Παλάσκας Θ., Σημειώσεις από το μάθημα “Θέματα κλαδικής οικονομικής ανάλυσης” δ’ εξάμηνο, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Μάρτιος 1998.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ένα βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει την κατάσταση που επικρατεί στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι ότι από τη μια πλευρά υπάρχει ο βιομηχανικός τομέας που παράγει καταναλωτικά αγαθά κυρίως για την εγχώρια αγορά ενώ από την άλλη πλευρά κυριαρχεί ο εξαγωγικός - εξωτερικός τομέας που περιλαμβάνει την παραγωγή μεταλλευμάτων, πετρελαίου και αγροτικών προϊόντων με τη χρήση σύγχρονων μεθόδων παραγωγής. Οι δύο τομείς αυτοί αποτελούν το σύγχρονο τομέα της οικονομίας.

Μια γενική παρατήρηση για τις οικονομίες αυτές είναι ότι χαρακτηρίζονται από έλλειψη του βιομηχανικού τομέα της οικονομίας που παράγει κεφαλαιουχικά αγαθά. Είναι γνωστό ότι αυτός ο τομέας βάζει σε λειτουργία το μηχανισμό της ανάπτυξης αφού η συσσώρευση του κεφαλαίου μπορεί να επιτευχθεί από τον τομέα αυτό. Στις αναπτυσσόμενες οικονομίες το χάσμα στον τομέα αυτό συμπληρώνεται από τον εξωτερικό τομέα.

Ο εξωτερικός τομέας μπορεί να μετατραπεί με ένα τρόπο ώστε οι αναπτυσσόμενες χώρες να μεταφέρουν την τεχνολογική γνώση που περιλαμβάνεται στην επεξεργασία των πρώτων υλών σε αναπτυσσόμενες χώρες και με αυτό τον τρόπο να μπορούν να γίνουν εξαγωγείς των κεφαλαιουχικών αγαθών και των επεξεργασμένων ορυκτών αντί να είναι απλώς εξαγωγείς των ανεπεξεργαστων ορυκτών.

Η διερεύνηση των αιτιών που επιφέρουν δυσκολίες που αντιμετωπίζονται στην οικονομική ανάπτυξη θα βοηθήσει στην εκτίμηση και στον καθορισμό των μεταβλητών και έτσι να μπορεί να αναπτυχθεί ένα υπόδειγμα.

Τα αίτια των εμποδίων στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών του τρίτου κόσμου.

Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένα από τα αίτια που δυσκολεύουν τις ΜΜΕ και βάσει των οποίων αναπτύσσεται ένα υπόδειγμα ανάπτυξης των ΜΜΕ στη Νιγηριανή οικονομία.

➔ Η βοήθεια από τις Δυτικές χώρες διοχετεύεται σε χώρες παραλήπτες μέσω των κυβερνήσεων που στις περισσότερες περιπτώσεις χαρακτηρίζονται από ανευθυνότητα και από άθλια διοίκηση.

➔ Υπάρχει έλλειψη της μεταφοράς τεχνολογίας και βοήθειας προς τις χώρες αυτές έτσι ώστε να προβούν στη διενέργεια έργων που θα δημιουργήσουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και που θα οδηγήσουν στην αύξηση της παραγωγής, του εισοδήματος και της απασχόλησης.

➔ Η βοήθεια που παρέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις αφορά έργα που είναι ακατόρθωτο να εκτελεστούν και όπου οι χώρες χαρακτηρίζονται από ανικανότητα για τη διαχείριση των προγραμμάτων έντασης κεφαλαίου.

➔ Η Βοήθεια δίνεται για την ανάπτυξη των ΜΜΕ αλλά δεν υπάρχει σαφής έννοια για τις επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως ΜΜΕ, η βοήθεια μπαίνει σε λάθος χέρι ενώ οι ΜΜΕ που χρειάζονται αυτή τη βοήθεια κλείνουν τις επιχειρήσεις τους λόγω έλλειψης πόρων για τη συνέχεια της λειτουργίας τους.

➔ Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες μαστίζονται από τις αποτυχίες της αγοράς. Οι ξένες επενδύσεις, η τεχνολογία και η γνώση είναι σημαντικοί παράγοντες για τη δημιουργία εγχώριας έρευνας.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΑΙΤΙΩΝ

Πρέπει να υπάρχει συνεχής επαφή μεταξύ των Αφρικανικών χωρών και των Ευρωπαϊκών Οργανισμών όπου τα ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος συζητούνται και αναπτύσσονται όπως αυτό της μεταφοράς τεχνολογίας, της ανταλλαγής γνώσεων και του περιβάλλοντος.

Μια αποκεντρωμένη συνεργασία θα διαμορφώσει μελέτες για τον καθορισμό των έργων και των προγραμμάτων τα οποία είναι χρηματοδοτούμενα ή θα χρηματοδοτηθούν μέσω των προγραμμάτων της ΕΕ και των χωρών της ΑΚΕ.

Με τη δημιουργία ενός δικτύου πληροφόρησης ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ και της ΑΚΕ θα βοηθηθεί η ραγδαία κυκλοφορία της πληροφορίας και της γνώσης και η αναζήτηση των συνεργατών για έργα που θα αναπτυχθούν και που θα επιτρέψει τη γρήγορη μεταφορά τεχνολογίας, οι οποίες κατά πλειοψηφία είναι ήδη στην αγορά αλλά δεν έχουν αναγκαία απορρόφηση.

Η δημιουργία των δικτύων και ο καθορισμός μελετών είναι το κύριο ζητούμενο για την επίτευξη συνεχιζόμενης χρηματοδότησης, βελτίωσης της αποτελεσματικότητας και της αποκεντρωμένης συνεργασίας.

Είναι σημαντικό να συμπεριληφθούν διάφορες οργανώσεις όπως μη - κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και να αυξάνονται και να απευθύνονται προς τα έργα ειδικά σε περιοχές όπως ο τομέας οικονομικής ανάπτυξης και θεσμική στήριξης των ΜΜΕ. Η εξάρτηση πρέπει να είναι στις ιδιωτικές ροές έτσι ώστε να υψωθεί το επίπεδο διαχείρισης στην κυβέρνηση.

Οι συνδέσεις μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα χρειάζονται βελτίωση και ενίσχυση ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες έτσι ώστε να

ενισχύεται η υποδομή με την ικανότητα να παράγει και να πουλά αγαθά σε διεθνείς ανταγωνιστικές τιμές.

Η βοήθεια πρέπει να κατευθύνεται προς την ανάπτυξη των ΜΜΕ γιατί κάτω από υγιείς καταστάσεις έχουν την δυνατότητα να ενεργούν ως μηχανισμοί της ανάπτυξης για τον κατασκευαστικό τομέα. Αυτό σημαίνει ότι τα σχέδια μεταξύ των δωρητών χωρών και των χωρών ληπτών πρέπει να βεβαιώνουν ότι η ανάπτυξη των ΜΜΕ δίνει προτεραιότητα σε νομικά και ρυθμιστικά πλαίσια που χρειάζονται για να αναβαθμιστούν και για να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις των ΜΜΕ και επίσης ένα ικανό σύστημα υποστήριξης για την ανάπτυξη των ΜΜΕ. Αυτό συμπεριλαμβάνει την προσφορά μεγάλης σειράς δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων και πρακτορείων και την ανάπτυξη του οικονομικού δικτύου προσφοράς και εξαγωγής στα ινστιτούτα έρευνας και στα προγράμματα εκπαίδευσης.

Το σύνολο των ροών δεν είναι εμφανές αφού περισσότερη από την εξωτερική βοήθεια δίνεται για την γενική εισαγωγική στήριξη στην οποία περίπτωση είναι τα ταμεία που τελικά γίνονται κρατική πρόσοδος. Τα πλούτη της βοήθειας για τις χώρες αυτές είναι συνήθως ένα κύριο στοιχείο των δημόσιων εξόδων.

Οι προμηθευτές της βοήθειας δέχονται βολικά την αναπτυξιακή ιδεολογία ακόμα και καθώς η απόδειξη της διαφθοράς μεγαλώνει και καθώς εμφανίζονται συνέπειες. Μόνο μια μικρή αναλογία της επίσημης βοήθειας πέρασε μέσω των διεθνών ΜΚΟ ενώ το μεγάλο ποσό πήγε μέσω του κράτους.

Πρόσφατα τα πρακτορεία δωρητών στοχεύουν σε χώρες ή κυβερνήσεις που επιδιώκουν λογικές και επιτυχημένες οικονομικές πολιτικές. Δεν υπάρχει νόημα στην προσφορά πόρων σε κυβερνήσεις που τους σπαταλούν άσκοπα. Ίσως το ένα τρίτο του πληθυσμού στη Sub - sahara Africa ζεί σε χώρες όπου εξαιρούνται βοήθειας διότι οι κυβερνήσεις τους είναι ανίκανες , διεφθαρμένες όπως (Ζαΐρ, Σουδάν, Σομαλία, και μέχρι

πρόσφατα η Νιγηρία).

Καθώς τα πρακτορεία δωρητών αποσύρουν την υποστήριξη τους από τέτοια καθεστώτα πρέπει να εξερευνήσουν και πολλά άλλα στοιχεία έτσι ώστε να φτάσουν σε αυτούς που συνεχίζουν να ζούν κάτω από τα όρια της φτώχειας αντί να τους εγκαταλείπουν σε πλήρη απομόνωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Cypher, James M. and Dietz, James I., 1997, "The process of Economic Development"
2. Thirwall, A. P., 1982, "Growth and Development with reference to developing economies"
3. Cox, Aidan and Koning Antonique, 1997, "Understanding European Community Aid, Aid policies, management and distribution explained"
4. Coffey, Peter, 1976, "The external Economic Relations of EEC"
5. The European Commission, December 1997, Directorate-General for Development, Information Unit, Brussels, Belgium.
6. Palaskas, T. B., January 1996, "Analysis of the effects on the livelihood of the poor of trade liberalization in the Uruguay Round", prepared for the United Nations and presented at the annual conference "Trade and Poverty" of the member countries of UN.
7. Hewitt, A. P., 1995, "Development assistance Policy and the ACP"
8. European Communities, 1997, Green Paper on the relations between the European Union and the ACP countries on the eve of the 21st century.
9. Grilli, Enzo R., 1993, "The European Community and the Developing Countries"
10. Papanek, January-February 1973, "Aid, foreign Private Investment, Savings and Growth in LDC", Journal of Political Economy.
11. The European Development Fund, EU February 1996 : Info Finance 1995.
12. European Commission DE 92, November 1997, Financial cooperation under Lomé Conventions, Aid situation at the end of 1996.
13. Pitto, Luis Dr., The courier ACP-EU no. 165, Sept-October, 1997, "*Business and Enterprise Development in the ACP countries*"
14. OECD, 1996, Development Centre: New Approaches to Financing Development in Africa.
15. International Monetary Fund, March 1997, Occasional Paper 148 by Gary Moser, Scot Rogers, and Reinold Van Til with Robin Kibuka and

Inutu Lukonga, Nigeria: Experience with Structural Adjustment.

16. LA COOPERATION UE-ACP EN, EU-ACP COOPERATION, 1994
Special issue, July 1995.

17. Leftwich, A. (1993) "Governance, Democracy and Development in the
Third World", *Third World Quarterly*, 14 (3).

18. Bayliss, C. (1995) 'Political Conditionality and Democratisation',
Review of African Political Economy, no. 65.

19. A World Bank Book 1996 "Trends in Developing Economies.

20. Huybechts, André 1998, "Relaunching the Private Sector Approach in
Future ACP-EU Relations- Outline of a Strategy (ECDPM Working Paper
No. 59) Maastricht:ecdpm.

21. UNCTAD. The Least Developed Countries, 1997 Report UN.